

«Просвіто», відповідаємо на ваше звернення

Шановний Павле Михайловичу!

Міністерство культури України в межах своєї компетенції розглянуло лист членів Всеукраїнської координаційної ради громадських організацій захисту державної мови від 04.10.2017 №27 щодо утвердження українськомовного середовища в реаліях сьогодення та інформує.

Насамперед дозволяю подякувати всім учасникам Всеукраїнської координаційної ради громадських організацій захисту державної мови та безпосередньо Всеукраїнському товариству «Просвіта» ім. Тараса Шевченка за багаторічну діяльність, спрямовану на зміцнення статусу української мови.

Мінкультури поділяє Вашу стурбованість станом української мови у суспільстві та необхідністю впровадження дієвих механізмів для зміцнення її державного статусу.

Враховуючи необхідність вжиття невідкладних системних заходів для відновлення вживання української мови в усіх сферах суспільного життя держави, існує потреба в оновленні мовного законодавства України задля зміцнення національної єдності та консолідації українського суспільства.

Принадно інформуємо, що у Верховній Раді України на базі законопроекту №5670 зареєстрований узгоджений законопроект «Про забезпечення функціонування української мови як державної» за № 5670-д.

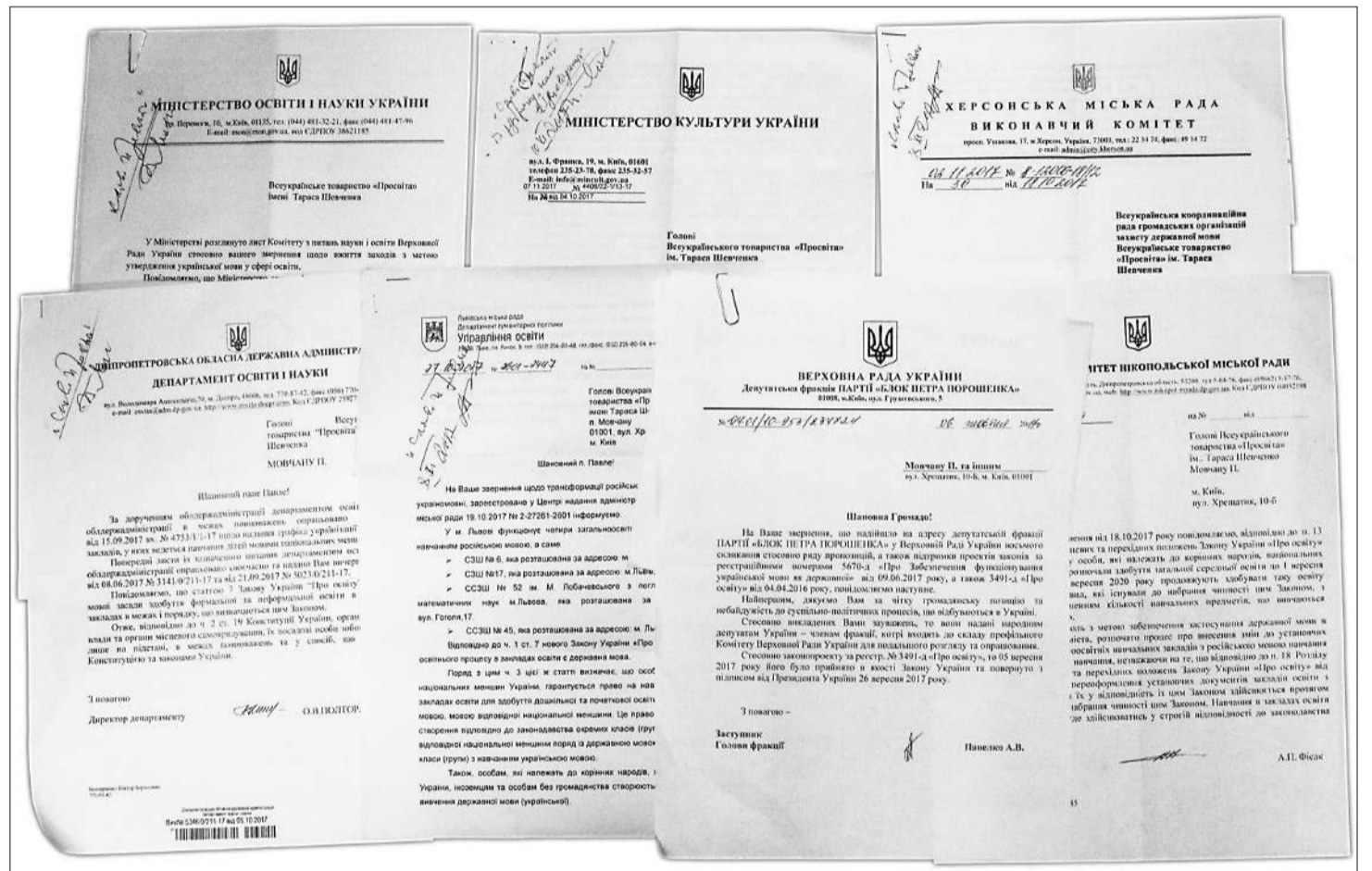
Одним із основних пріоритетів Міністерства культури України на 2017–2020 роки визначено зміцнення позицій державної мови в культурному та інформаційному просторі.

У зв'язку з цим, на сьогодні розроблено проект Стратегії популяризації української мови шляхом взаємодії державних органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства, через ухвалення відповідних управлінських рішень та проведення системних заходів.

Слід зауважити, що 5 вересня 2017 року Верховна Рада України 255-ма голосами ухвалила новий Закон України «Про освіту», включно зі статтею 7, яка регулює питання мови освіти. Вперше за історію Незалежності України на законодавчому рівні розширюються обсяги навчання українською мовою у державних та комунальних навчальних закладах, де навчання ведеться мовами національних меншин.

Ухвалені зміни відповідають Конституції України і рішенням Конституційного суду від 14 грудня 1999 року у справі про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України.

Разом із тим, забезпечення вивчення мов національних меншин у національно-культурних товариствах виходить за межі повноважень Міністерства освіти і науки України і належить до сфери компетенції Міністерства культури України. Враховуючи те, що Міністерство культури України наразі здійснює роботу щодо розробки та оновлення законодавства у сфері міжнаціональних відносин та прав національних меншин, питання щодо забезпечення державою можливості вивчати мови національних меншин у національно-культурних товариствах буде враховане при підготовці відповідних нормативно-правових актів, зокрема нової редакції Закону України «Про національні меншини в Україні», підготовку якої заплановано завершити 2018 року.

Насамкінець інформуємо, що 31 жовтня 2017 року в Міністерстві культури України відбулася зустріч Першого заступника Міністра культури України з представниками делегації Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія), на якій розглядалось питання щодо забезпечення прав національних меншин відповідно до статті 7 Закону України «Про освіту».

Міністерство культури України повністю підтримує редакцію статті 7 Закону України «Про освіту».

Таким чином, оновлення мовного законодавства України та інші необхідні заходи сприятимуть комплексному вирішенню питання утвердження української мови як державної у всіх сферах суспільного життя.

З повагою
Ю. А. РИБАЧУК,
заступник Міністра

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка

У Міністерстві розглянуто лист Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України стосовно вашого звернення щодо вжиття заходів з метою утвердження української мови у сфері освіти.

Повідомляємо, що Міністерство сприяє функціонуванню української мови як державної в навчальних закладах.

Так, з метою виконання в повному обсязі мовного законодавства України в частині

застосування державної мови в освітній галузі місцевим органам управління освітою, навчальним закладам надіслано відповідний лист (№ 1/9-542 від 07.10.2016).

Звертаємо вашу увагу, що в статті 7 Закону України «Про освіту», ухваленого Верховною Радою України 05.09.2017, зазначено, що «держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти; «особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини. Це право реалізується шляхом створення, відповідно до законодавства, окремих класів (груп) з навчанням українською мовою».

Особам, які належать до корінних народів України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу. Це право реалізується шляхом створення, відповідно до законодавства, окремих класів (груп) з навчанням мовою від-

повідного корінного народу України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою.

Особам, які належать до корінних народів, національних меншин України, гарантується право на вивчення мови відповідних корінного народу чи національної меншини в комунальних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства».

Інформуємо, що Міністерством створюється робоча група з розроблення плану дій стосовно запровадження статті 7 Закону України «Про освіту».

З повагою
Павло ХОБЗЕЙ,
заступник Міністра

Шановна Громадо!

На Ваше звернення, що надійшло на адресу депутатської фракції ПАРТІЇ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА» у Верховній Раді України восьмого скликання стосовно низки пропозицій, а також підтримки проектів законів за реєстраційними номерами 5670-д «Про Забезпечення функціонування української мови як державної» від 09.06.2017 року, а також 3491-д «Про освіту» від 04.04.2016 року, повідомляємо:

Насамперед дякуємо Вам за чітку громадянську позицію та небайдужість до суспільно-політичних процесів, що відбуваються в Україні.

Стосовно викладених Вами зауважень, то вони надані народним депутатам України — членам фракції, котрі входять до складу профільного Комітету Верховної Ради України для подальшого розгляду та опрацювання.

Стосовно законопроекту за реєстр. № 3491-д «Про освіту», то 5 вересня 2017 року його було ухвалено як Закон України та повернуто з підписом від Президента України 26 вересня 2017 року.

З повагою —
ПАВЕЛКО А. В.
заступник Голови фракції

18 листопада 2017 року в Будинку вчителя (м. Київ, вул. Володимирська, 57) відбудеться X з'їзд громадської організації «Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка».

Початок роботи об 11 годині ранку.

9 листопада — День української писемності та мови

Переяслав-Хмельницький

Відзначити День української писемності та мови в Переяслав-Хмельницькому педагогічному університеті вже стало доброю традицією. Цього дня в конференц-залі імені Василя Сухомлинського зібралися студенти, викладачі, поети, прозаїки — всі, кому небайдужа доля рідної мови. На початку свята до присутніх звернувся доктор філологічних наук, професор, директор науково-навчального Центру Сквородинознавства **Микола Корпанюк**. Він наголосив, що мова та писемність — невід’ємна частина душі кожного народу, для утво-

рення якої треба пройти довгий та складний шлях.

Приємною несподіванкою для присутніх стала презентація нової книжки доктора педагогічних наук, професора **Ганни Токмань** «Уявні діалоги: слово про науковців». Кожний з розділів книги має свою специфіку. У першому розділі, який присвячений філософам, досліджено праці Мартина Гайдеггера, Габрієля Марселя, Альбера Камю, у яких мислителі-екзистенціалісти виступили інтерпретаторами художнього тексту. Другий розділ книги містить роздуми над працями полі-

тологів та культурологів. У ньому — гостра публіцистична думка вітчизняних письменників, які були водночас науковцями, про вибір українських інтелігентів. Слово про літературознавців присвячено колегам з минулого і сучасного у третьому розділі. Дві статті сфокусовано на постаті Юрія Бойка-Блохина, видатного діяча української науки і культури з діаспори: детально розглянуто праці вченого про поетів Празької школи і прозаїків Розстріляного відродження.

Завершує книгу розділ зі словом про педагогів-філологів, їхня когорта — найчисельніша: авторка намагалася шнайширше узагальнити і проблематику, і здобутки методики навчання української і зарубіжної літератури на сучасному етапі розвитку предметної дидактики.

— *Постаті і тексти науковців, роздуми, монографії, гідно презентують вітчизняну і зарубіжну гуманітаристику, а також містять духовні цінності, які намагаються українську людину в її справедливій визвольній боротьбі та поступі в розбудові суверенної держави. Дякую героям моєї книжки, живим і мертвим, за щасливу працю спілкування,* — сказала авторка видання на завершенні виступу.

Ольга НАУМЕНКО

Івано-Франківськ

День української писемності і мови — одне з найважливіших свят для просвітян. Встановлене воно 1997 року теж з ініціативи «Просвіти». В Івано-Франківській обласній «Просвіті» вже стало традицією приймати цього дня до своїх лав найдостойніших, національно свідомих, авторитетних людей. Цього року ними стали п’ятнадцять студентів історичного факультету Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Вони урочисто читали Клятву просвітянина, цілували просвітянське знамено і отримували просвітянське посвідчення, яке вручав голова обласної «Просвіти» Степан Волковецький, перед тим звернувшись з привітальним словом до всіх учасників заходу. А ці студенти вже себе активно проявили. До відзначення 75-ї річниці створення УПА переглядали тематичні фільми та організували тематичний концерт у меморіальному комплексі «Дем’янів Лаз».

Святкову доповідь на заході виголосив професор Прикарпатського університету, просвітянин Микола Лесюк.

На святі української писемності та мови відбулось представлення «Медіа-студії» (школи журналістики) «Простір» під егідою ЮНЕСКО, єдиного в Україні проєкту. Його вихованці показали, як вдало і красиво вміють висловлювати свою думку, виступати перед аудиторією, поширювати інформацію в усіх можливих формах: газетах, журналах, телерадіо, Інтернеті і ще багато чого іншого, пов’язаного з нашою мовою.

Леся Кирилович, голова Калуського райміськкоб’єднання «Просвіти», для утвердження української мо-

ви на районному телебаченні веде просвітянські читання у телепрограми «Отчий світильник».

Фрагмент із цієї програми було показано на мультимедійному проєкторі, і сама вона також виступила з читанням уривку з Шевченківського твору. Серед популяризаторів українського слова виступила тут випускниця Малої академії наук (секції журналістики) Мар’яна Гнат.

Присутніх познайомили з творчістю цьогоорічного лауреата Національної премії ім. Олени Теліги, редактором Всеукраїнського дитячого журналу «Дзвіночок» Лесею Пилип’юк. До нагородження її представляли державне дитяче видавництво «Веселка» та Гадяцька райдержадміністрація Полтавської області за редакційно-видавничу діяльність і дитячу книжку «Котик зорі рахував». Журнал «Дзвіночок» за підсумками минулого року став переможцем видань для дітей та юнацтва. Нагороду вручав перший заступник голови Держкомтелерадіо Богдан Червак. Леся Пилип’юк цього року теж отри-

мала медаль «За заслуги перед Прикарпаттям». До Дня української писемності і мови вийшло з друку три томи поезій лікаря-невропатолога Світлани Величко. Кілька з них, присвячених мові, вона прочитала.

А ще до свята зі своїми художніми номерами долучилися студенти та викладачі музичного училища ім. Д. Січинського, учні музичних шкіл №1 та №2, хор хлопчиків та юнаків «Вівчарик», які без фонограм захопливо виконували українські твори «Стою я в лісі самотою», «Ой на горі на Маківці», «Запливай же роженько весела», «Карпати кличуть», «Давно те минуло», «Якби я вміла вишивати», «Глибока криниця», «Два потоки з Чорногори» та інші.

Свято затягнулося, бо в свято мови хотілося всім і говорити, і співати, і звеличувати нашу державну мову, над якою знушаються зайди вже віки, та й і нині продовжують виганяти її з рідної хати.

Михайлина БОДНАР,
завідувач культурно-масовою
роботою, м. Івано-Франківськ

Дитячо-юнацький хор «Вівчарик»

Київ

11 листопада у Національному музеї історії України відбулася друга зустріч Мандрівного дискусійного клубу «КІЇВСЬКЕ КОЛО», яке організувала та провела Київська «Просвіта» спільно з працівниками музею та громадським проєктом «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт». Метою інтелектуальної вечірки, присвяченої Дню української писемності і мови, стало висвітлення питання: «Якою мовою говорив Нестор з киянами?».

Захопливий експертний аналіз теми здійснили доктори філології Павло Гриценко та Галина Наєнко, музично-історичний аспект розкрили Олексій Кабанов і Ганна Куземська, а узагальнення проблематики забезпечив кандидат історичних наук Сергій Галушко. Дискусію розпочав мовознавець і перекладач, заступник голови Координаційної ради

з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України Тарас Марусик, який спрямував розмову в напрямі практики управління мовною політикою з боку держави і ролі в цьому процесі громадськості.

В обговоренні взяли участь відомі мовознавці Гриць Халимоненко та Михайло Наєнко, небайдужі представники громадськості. Подія привернула увагу численної аудиторії — серед знайомих особистостей гостей були відомі літератори Василь Шкляр, Павло Мовчан, Любов Голота й легендарна акторка Галина Яблонська. Програма зацікавила студентство і молодь — захопливі історичні квести, український музичний епос і гарячі танці у виконанні кобзарів Тараса Силенка, Василя Лютого, Олексія Кабанова і Кирила Стенка, який був модератором вечірки.

Влас. інф.

Хмельницький

Тиждень особливої шани до рідної української державної мови відбувається в Народному Домі «Просвіти».

Це вже добра традиція від 1996 року, коли ВУТ «Просвіта» ініціювало відзначення цього дня, а Президент підписав Указ!

Щорічно, протягом тижня «Просвіта» проводить різні заходи. Цьогоріч це були тематичні відеоклети «Спочатку було слово...», проведені в НАДПСУ імені Богдана Хмельницького та ГУ НП у Хмельницькій області з переглядом просвітницької програми «Свою Україну любіть» за участю професора Миколи Тимошика та священника з Канади Отця Богдана.

Родзинка відзначення цього особливого Дня — аудіоурок «Говори українською правильно», який відбувся 9 листопада в Головному управлінні національ-

ної поліції в Донецькій області.

В основі уроку — аудіоматеріали, озвучені головою Хмельницького міського Товариства української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта» Зоєю Діденко в радіопрограмах ТРК «Місто».

У Народному Домі «Просвіти» учні СЗОШ № 15 імені Олександра Співачука, НВО № 5 імені Сергія Єфремова, НВК № 10, гімназії № 1 імені Володимира Крисицького мали щасливу нагоду слухати з телекрана Петра Ящика, засновника Міжнародного конкурсу знавців української мови.

Наступного тижня відбудеться методичне об’єднання вчителів української мови та літератури навчальних закладів обласного центру, де буде представлено репринтне видання Івана Огієнка «Наука про рідномовні обов’язки», бо наша мова — це свято, яке завжди з нами.

Власкор.

Буковина

Напередодні свята просвітяни Буковини побували у багатьох установах, зокрема і державних, і організаціях Чернівців та районів області із запрошеннями долучитися до великого дійства — пошанівку рідної мови, в якій “мечі і струни, правда і терни — від київського князя Ярослава до нашої стрімкої бистрини”. І ось цей день настав. Триєдине дійство, в якому Знання, Духовність, Почуття розпочалося написанням диктанту Національної єдності. Яке то щастя, що на наш заклик відгукнулося багато справжніх українців, і Божа благодать завітала у навчальних закладах, зокрема і з румунською мовою навчання, коли поруч юні й дорослі — діти та їхні наставники — над столиком схилилися низько, диктант із текстом українським писали, щоб рідне не згубить... А ще буковинська “Просвіта” започаткувала демонстрацію володіння словом і письмом у Народному домі, і віднині така акція відбуватиметься щороку під гаслом “Мова — моя сподвижницька слава”. Нам справді вдалося влаштувати свято єднання, адже до нашої ініціативи долучилися представники інших громадських організацій області: товариство “Репресованих і політ’язнів”, “Ветеранська організація”, обласна організація “Союз українців”, духовенство краю, а також депутати Чернівецької обласної, Заставнівської міської рад, фахівці облдержадміністрації, обласних бібліотеки та клінічної лікарні, викладачі і студенти Чернівецького НУ ім. Ю. Федьковича, Інституту вдосконалення вчителів, журналісти, учні шкіл та приватні підприємці. А з тривогами й сумнівами допомогли нам впоратися подарунки-буклети “Нас єднає мова” із афоризмами про код нації — від Вижицького видавництва ТОВ “Карпати-Моравія”.

Диктант Олександра Авраменка “Наша пісня” нас об’єднав, ми виконали великий обов’язок перед країною і перед собою — “тест на долю, Щоб українство в ній жило”.

Друга частина потужного зібрання перенесла нас до Пам’ятної стели “Літописцям Руси-України” — найзмістовнішого символу нашого краю, де збиралося велелюддя Буковини. Традиційно перше слово — організатору, голові Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка — Остапові Савчуку, який привітав поважне товариство з Днем української писемності і мови та попросив священнослужителів благословити день вшанування незабутності тих, хто дав волю українському слову. І вже у спільній молитві ми просили Всевишнього миру Україні, долі — нам, її дітям, процвітання — золотій колісці — мові. А чоловіча хорова капела “Дзвін” Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, під керівництвом Л. Равлюка проникливо та

велично виконує духовно-просвітницький гімн “Боже великий, єдиний”.

Письменник, літературознавець, почесний голова Буковинської “Просвіти” Віктор Косяченко, за наполяганням якого було відкрито Пам’ятну стелу, розповів про ідею спорудження цього знаку, який підносить національний дух буковинців ось уже чверть століття (освячено у 1992 р.). “Це символ вдячності подвижникам українського письма усіх віків і заклик до подальшого захисту мови та розвою творчості еліти усіх поколінь”, — potwierдив Віктор Трохимович.

Церемонія покладання живих квітів — урочиста й тривожна, як пам’ять світочам, хто мову свою “у народний вінець, як в оправу ввели” — від поважної громадськості краю, виконавчої і представницької гілок влади та міськради, інтелігенції, студентства, юних буковинців — просвітян.

А в Палаці “Академічний” відбулося урочисте пошанування, вручення почесних грамот і подарунків (люб’язно надало видавництва БукРек) найактивнішим просвітянам краю — від голови та відповідального секретаря крайової “Просвіти” — О. Савчука та М. Пелех. А далі — наукові тлумачення мови, поетичні читання, мелодика ліричних пісень переплелися барвистим українським віночком, заквітчаним золотоколосьям рідного слова (Ірина Івасюта — кандидат філологічних наук, доцент ЧНУ; Богдан Мельничук — професор ЧНУ, Юлія Коваль — учениця Глибоцької гімназії; Марина Приймак — учениця Замостянської ЗОШ, Вижицький район; Володимир Крижанівський, володар гран-прі читців Буковини), тендітними маками народного співу (фольклорно-етнографічний колектив “Берегиня” Замостянського БК, тріо бандуристок ЧНУ (“Молода Просвіта”), під керівництвом Інни Мокроус, вокальний ансамбль “Буковиночка” (Ярина Вишпінська), патріотичними мотивами-посвятами загиним під час Революції гідності та в зоні АТО (Святослава Дерда — переможця пісенних всеукраїнських та міжнародних конкурсів, Іван Дерда — голова “Молодої Просвіти”, заслужений артист України, чоловіча капела ЧНУ “Дзвін”, Любомир Равлюк, керівник капели, автор і виконавець пісні “Рідна мова”), соковитою калиною дитячих дзвіночків (хор хлопчиків Чернівецької школи №5, керівник О. Кушнір).

І на завершення — багатоголосе головної державної пісні — “Ще не вмерла України...” — ні сила, ні воля, ні мова, бо житимуть у гармонії в віках.

Нехай це триєдине дійство додасть нам впевненості в завтрашньому дні, натхнення, оптимізму й наполегливості гідно нести в тисячоліття естафету вшанування рідної мови.

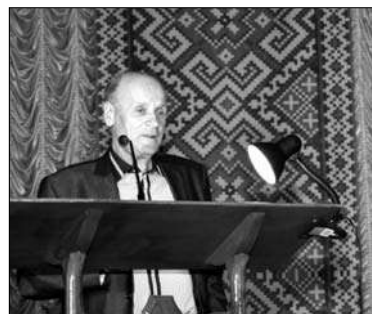
Світлана МАСЛОВСЬКА, заступник голови Чернівецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Хмельниччина дала старт XVIII-му...

9 листопада, у День української писемності і мови, у Хмельницькому, за активної участі міської “Просвіти”, було дано старт XVIII Міжнародному конкурсу з української мови, організаторами якого є Міністерство освіти і науки України та Ліга українських меценатів. Пропонуємо Вашій увазі виступи на відкритті конкурсу виконавчого директора Ліги українських меценатів, голови координаційної ради конкурсу Михайла Слабошпицького та директора Інституту української мови НАНУ, голови журі конкурсу Павла Гриценка.

На відкритті конкурсу

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ: “Діти — це наша стратегічна зброя”

— Мені випала честь од імені організаторів конкурсу привітати вас із Днем української писемності і мови та з початком XVIII мовного марафону. Коли світлої пам’яті Петро Яцик задумував цей захід, він свято вірив: мовний турнір не може не вплинути на мовну ситуацію в Україні і сприяти соціальному престижеві державної мови в Українській державі. Ось уже 18-й рік ми щороку даємо старт конкурсу в іншій області. У травні в столичному театрі ім. І. Франка Київщина передала естафету Хмельниччині, чий школярі і студенти щоразу показують у нашому змаганні добрі знання з української. Отож Хмельниччина давно заслужила на честь подати сигнал усій Україні: “Конкурс оголошується відкритим!”

Щороку, під час закриття кожного конкурсу, я бачу на сцені в театрі ім. Франка десятки розумних дитячих облич. Це, мабуть, найкраще з усього, що є в Україні. Розумні діти — наша стратегічна зброя, справжня українська еліта. Наш конкурс не випадково міжнародний. Він відбувається на всіх паралелях і меридіанах, де живуть українці. Навіть у Росії торік він усе-таки відбувся в автономній республіці Башкортостан. Раніше в Росії він відбувався у 5-7 містах, але нині через відомі обставини конкурс імені Яцика там задушено. Вистояв він тільки в Башкортостані.

Юні артисти на відкритті конкурсу, м. Сколе на Львівщині

Я радий, що приїхав сюди з Павлом Юхимовичем Гриценком, директором Інституту української мови НАНУ, незмінним головою журі нашого конкурсу й одним із архітекторів. Очолюване ним журі збрало невіддурних і принципових людей. Корупція тут не пройде. У нас не перемагають “по знайомству”. Нагадую всім учасникам, що переможці та призери конкурсу на загальнонаціональному рівні одержують не тільки дипломи й цінні подарунки, а й серйозні грошові премії. Так заповідав Петро Яцик. І наші меценати виконують його заповіт.

Свого часу міністр освіти і науки Василь Кремень особисто їздив відкривати конкурс у різні міста України. Кремень також вітає переможців і під час закриття марафону в столичному театрі ім. Франка. Нині ж ми не маємо хоча б маленького клерка з Міносвіти. Схоже, що там наш конкурс кваліфікують як щось третьорядне чи навіть десятирядне. Гадаю, що ми силами громадськості тиснутимемо на Міносвіти, вимагаючи від нього визначитися і в національних пріоритетах.

Павло ГРИЦЕНКО: “Наш важливий політичний і моральний аргумент”

— Нагадаю, не випадково саме цього дня — 9 листопада — розпочинається наш конкурс, адже це день народження рівноапостоль-

ного Нестора Літописця. І саме цього дня ми святкуємо День української писемності і мови. 20 років тому на пропозицію ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка президент України підписав про це відповідний указ. І так з’явилося важливе національне свято.

Сьогодні ми маємо гордитися не тільки розпросторенням української мови в усіх світах, не тільки тим, що українська мова попри всі випробування твердо стоїть тут, на своїх національних первнях, а ще й тому, що першопчатку української мови йдуть углиб століть. Наші далекі предки не тільки тримали гриднів, тримали кінноту, будували храми та оборонні вежі, а й тримали величезні за нашими сьогоднішніми мірками інститути людей, які переписували і перекладали священні книги і загальноосвітні книги. Українська мова — це мова великої писемної культури, великої європейської нації, і ми маємо всі підстави пишатися цим незаперечним фактом.

Цей конкурс — улюблене дітище Петра Яцика. Він його задумав, спостерігаючи ненормальну мовну ситуацію в Україні. Він ще встиг побувати на урочистостях із приводу закриття першого мовного марафону. Гадаю, він тоді почувався щасливим, бо на власні очі побачив, що справа зрушила з місця. Нині долаємо тяжку спадщину кількох століть жорстокої русифікації, що і призвело до ненормальної ситуації з українською мовою.

Беручи участь у роботі журі конкурсу, я завжди зі щемом сприймаю слова дітей особливо з наших понівечених територій, із Донеччини і Луганщини, які мріють про мир, але не просто про мир, а про мир на українській землі і з українською мовою. Альтернативи українськості Української держави, альтернативи поширенню української мови в Українській державі немає й бути не може.

18-й рік поспіль в Україні відбувається цей безпрецедентний мовний марафон, на якому сфокусовано увагу не тільки освітянської громадськості, а й широких кіл, бо до конкурсу причетні не тільки самі учасники й організатори, а й меценати, батьки школярів і студентів, представники ЗМІ, зрештою, всі національно свідомі люди. Принципово важливо, що конкурс відбувається і поза межами України. Це наш важливий політичний і моральний козир, аргумент на користь українства.

Прес-центр Ліги меценатів

Українець — це на все життя До 100-річчя з часу створення Рівненської «Просвіти»

Нинішній і наступний роки — особливі для просвітян Рівненщини: 2017 року міська організація святкує сторіччя, а наступного — 150-річчя Всеукраїнського товариства «Просвіта». Рівненські просвітяни мали з цього приводу великі плани, які упродовж року здійснювали. Зокрема провели багато просвітянсько-освітніх заходів.

Лариса ТКАЧ,
член ради Рівненської міської «Просвіти» ім. Т. Г. Шевченка

Уже стало традицією до вночкі знакових державних свят, зокрема Дня міста Рівного, уплітати День однієї з найстаріших, найдієвіших та найпрогресивніших громадських організацій України «Просвіти»! Цей день щороку збирає активних просвітян та містян у парку Просвіти, який два десятиліття тому заснували на пустирі поруч із двома школами саме з легкої руки просвітян. Цьогоріч «День Просвіти» був особливим, адже відбувався напередодні 100-річчя від часу заснування Рівненської «Просвіти» ім. Т. Г. Шевченка. Дзвінка українська пісня, шум молодих дерев і щирий дитячий сміх створювали неймовірну атмосферу свята. Ініціаторкою цієї справи стала заступник начальника управління освіти міськвиконкому, заслужений працівник освіти України Катерина Сичик, яка успішно керує Рівненським міським об'єднанням товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка з 2003 року. Вона й розпочала це свято в парку. Як завжди, проникливо і широко сказала про головне. «Хоч би скільки гарних патріотичних слів ми говорили про Україну, якщо вони не йдуть із людського серця, то це — порожні звуки. Любов до рідної землі, як любов до матері, живе у грудях. Вона або є, або її немає... Іншого не дано».

Програма свята була цікава і різнобічна. Зокрема почули музичний твір «Діва Марія» у виконанні колективу «Фавор» ЗОШ №13 та «Пісню про Україну», яку виконала учениця ЗОШ №28 Вікторія Сваричевич. Співали українських пісень учні ЗОШ №1, 16. Потім усі разом з присутніми на святі дітьми провели руханку під мікс пісень Святослава Вакарчука. Рівненський композитор, просвітянин Андрій Пастушенко прийшов на свято з власними піснями «Напливає туман» і «Очей небеса». Їх виконала лауреат Всеукраїнських конкурсів естрадної пісні Оксана Ушакова. Святкового настрою додала чудовим виконанням пісень «Два кольори» та «Де ти тепер?» член Національної музичної спілки Іванна Сапожнікова. А народний аматорський колектив просвітян «Червона калина» з села Карпилівка Рівненського району так запалив народними танцями і піснями, що глядачі підтанцювали і підспівували. Завершилося дійство традиційним чагуванням усіх присутніх смачним козацьким кулешем.

По-особливому організувалася робота 2017 року. Товариство взяло участь у загальноміському конкурсі проектів «Рівне — місто унікальних подій», представивши проект «Сім подій», присвячений 100-річчю з часу заснування рівненської «Просвіти» (ініціатори проекту — Катерина Сичик та Галина Коломис).

Перша подія — організація екскурсії до Свято-Покровського собору «Дорога до храму» у бе-

резні-квітні 2017 року, понад 600 учнів загальноосвітніх закладів міста стали учасниками події.

Друга подія проекту — проведення рівнезнавчої раптівки «Рівне малює». 200 представників учнівської та студентської молоді взяли участь у заході. Створено панно «Рівнезори». Краші малюнки з краєвидами міста буде використано для створення просвітницького календаря на 2018 рік.

Третя подія — «Рівне читає», проведена 22 травня 2017 року, охопила близько 200 дітей та молоді. Цього дня у навчальних закладах міста, в усіх його мікрорайонах і навіть у тролейбусах звучало Шевченкове слово. Це ще раз засвідчило актуальність «Кобзаря».

Четверта подія відбулася в червні 2017 року — це спортивно-патріотичний вишкіл-таборування «Рівне-Гурби-Пересопниця».

П'ята подія — рівнезнавча раптівка «Рівне співає», присвячена Дню незалежності України.

Шоста подія — мости духовності «Рівне-Зарваниця».

Сьома подія — патріотичне дійство, присвячене 75-річчю з Дня створення УПА.

У «Просвіту» люди приходять не на один день, це робота на ціле життя, це доля — бути просвітнянином. І саме такими є рівненські просвітяни.

Нещодавно в музеї «Просвіти» Рівненщини для вшанування зібралися поважні рівняни, які у 80—90-х роках минулого століття своїми переконаннями, безкомпромісністю, чесністю, сміливістю змінювали хід нашої історії, утверджуючи державність та українську мову. Вони піднімали народ на боротьбу за вільну, суверенну, соборну, демократичну Українську Державу. Були активними учасниками мирної національно-визвольної революції періоду 1989—1991 рр., відроджували «Просвіту» на Рівненщині.

Вшанування видатних просвітян розпочали учні ЗОШ №1 та член Ради «Просвіти» Мирослава Жовтан. Зі словами вдячності від імені усіх просвітян міста вітала гостей у музеї-світлиці голова Рівненського міського об'єднання товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка Катерина Сичик. Вона зробила невеликий екскурс у минуле завдяки історичним фо-

то, окремі з яких датовані 1917 роком. Про події, ближчі до сьогодення, розповіла відеопрезентація.

— Кожен з вас знає історію «Просвіти» по-своєму: через українську книжку, пісню, вишитий рушник, через піднятий всупереч владі український прапор, заспіваний гімн України, а через це — переслідування і навіть звільнення з роботи. Але любов до рідної землі і рідного слова, бажання зробити долю України щасливою об'єднує однодумців попри всі часи, родинні й професійні справи, — наголосила очільниця рівненських просвітян.

Серед поважних гостей-просвітян були люди, чий імена добре відомі рівнянам: Іван Дем'янюк, Юрій Велігурський, Роман Омельчук, Євгенія Гладунова, Мирослава Косарева, Микола Вельгус, Іван Кур'яник, Святослав Мельничук, Ірина Міськова, Вероніка Велігурська (вона вишила і подарувала музеєві прапор «Просвіти»), Валерій Войтович, Михайло Борейко (завдяки його активній праці перевидано понад 40 цінних видань книг), Степан Бабій, Ярослав Поліщук, Тетяна Редюк, Тетяна Піяр, Микола Панашук, Людмила Матюшенко, Ірина Мізюк, Богдан Столярчук, Андрій Пастушенко, Петро Невірковець, Олексій Заворотній та Тетяна Грешук, яка 10 років очолювала міський осередок. Кожен з цих особистостей записаний на скрижалях просвітянської долі.

Кульмінацією заходу стало вручення посвідчення Почесного просвітянина за відродження діяльності Рівненської «Просвіти» ім. Т. Шевченка.

Почесний просвітянин Іван Дем'янюк подякував організаторам заходу і зауважив, що «Просвіта» має відігравати головну роль у збереженні нашої історії.

З цього приводу на свято Покрови Пресвятої Богородиці у Рівному урочисто відкрили пам'ятний знак-фігуру Просвіти. Цей образ, авторство якого досі теменно невідоме, відтворив рівненський скульптор Олексій Огонь. Образ небесний і земний водночас. Крила за спиною символізують високу духовність народу, талановитість його людей і святість національної ідеї. Жінка несе смолоскип як символ світла і освіти. Адже просвітяни вчили читати і писати, відкривали біблі-

отеки та школи. Фігура крилатої жінки-берегині утвердилася у Рівному на хвилі національного піднесення наприкінці 80-х років минулого століття. Цей образ став емблемою на просвітянських грамотах, подяках, книжках. Рівненська «Просвіта» виховала багато людей, які стояли біля витоків Української Повстанської Армії. Звідси виникла ідея в рік 100-річчя «Просвіти» та 75-річчя УПА відкрити пам'ятний знак, — ділиться думками голова осередку Катерина Сичик. Це наша шана просвітянам, які віддавали життя за утвердження державності, української мови, звичаїв, обрядів українського народу. Просвітяни сподіваються, що фігура крилатої жінки-Просвіти не просто прикраситиме міський парк культури та відпочинку ім. Т. Г. Шевченка, а й нагадуватиме рівнянам про просвітницькі цінності.

Нинішній рік був насиченим різноманітними подіями для членів міського об'єднання товариства «Просвіта», серед них і ювілей — сто років з часу його заснування. З цієї нагоди в День української писемності та мови в міському Будинку культури організували святкування. Урочисте дійство зібрало просвітян різних поколінь. Сторічний ювілей наша «Просвіта» зустрічає зі здобутками, це відзначив і міський голова Рівного Володимир Хомко, який завітав привітати просвітян. І чи не найголовніший серед них — це утвердження рідної мови у всіх сферах нашого життя.

— У 70-х роках, коли я закінчував школу, в Рівному важко було почути українську мову, — розповів міський голова. — В інституті було три викладачі, які викладали українською, це також був подвиг. Але за останні тридцять років все змінилось. Ми маємо повністю українське місто. І це все відбулося без будь-якого примусу. У цьому чимала заслуга «Просвіти».

Об'єднання товариства «Просвіта» за вагому допомогу міського голови у різноманітних просвітянських починаннях присвоїло Володимиру Хомку звання Почесного члена «Просвіти». Цього дня крім мера звання, почесні грамоти, подяки отримали активні члени міської «Просвіти», які стояли біля витоків її відродження і ті, що зараз присвячують своє життя просвітнянській роботі.

— За роки незалежності у Рівному ми справді побудували національну школу, саме тому сьогодні серед нагороджених було багато освітян, — наголосила голова Рівненського міського об'єднання товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка Катерина Сичик. — Бо одне із завдань, яке ставила перед собою сучасна «Просвіта», це якраз побудова української національної школи. Все російськомовне у нашому місті відійшло в минуле, але нам не треба втрачати пильність. Одним із завдань на сучасному етапі є те, що ми маємо показати справжню Україну українцям зі сходу.

Для просвітян підготували святковий концерт, який розпочали бандуристки з тріо «Любисток». Порадували своїми віршами та співом вихованці ДНЗ №22. Заспівала для просвітян і співачка-волонтерка Христина Панасюк. Бурхливі оплески зірвав скрипаль Любомир Пастушенко. А пісні у виконанні народного хору «Верес» під керівництвом Петра Невірковця не залишили нікого байдужим.

Усю діяльність міської «Просвіти» організовують і скеровують активні члени ради: Михайло Борейко, Євгенія Гладунова, Мирослава Жовтан, Людмила Грекул, Галина Коломис, Мирослава Косарева, Лілія Овдійчук, Лариса Ткач, Марія Вербець, Наталія Корнійчук, Наталія Савчук, Тетяна Сергіук, Андрій Пастушенко, Святослав Мельничук.

З нагоди 100-річчя міської «Просвіти» незабаром вийдуть із друку книга-збірка про діяльність рівненських просвітян «На скрижалях просвітянської долі» та календар на 2018 рік «Рівненські рівнезори» за дитячими малюнками краєвидів міста.

Відсвяткувавши 100-ліття, рівненські просвітяни складають нові плани. На часі — омолодження просвітянських спільнот. А міське товариство «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка буде ідейним та інтелектуальним громадським провідником суспільного життя, утверджуючи українство в європейському та світовому просторі, із Заходу до Сходу, з Півночі до Півдня.

Львівське обласне об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка організувало заходи — “Тиждень української мови і писемності”.

9 листопада у День української писемності та мови у Львові відбулася молодіжна акція під гаслом “Мова — державна основа”, організована Львівською обласною “Просвітою”, в якій узяли участь студенти вищих навчальних закладів Львова.

Молодіжна колона з плакатами пройшла вулицями Львова до центральної площі міста біля Ратуші, де відбувся флеш-моб і літературно-музичне дійство у виконанні авторських творів про українську мову учасників.

На відкритті акції голова Львівського ОО “Просвіти” Ярослав Пітко наголосив: молодь вийшла на акцію із закликами забезпечити розвиток і утвердження української мови як державної, а також застерегти політиків від спекулювання мовним питанням, і зрозуміти, що мова є основою розбудови держави і основним чинником об’єднання України.

12 листопада 2017 р. Львівське ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка нагородило понад 70 лауреатів Міжнародного дитячо-мистецького конкурсу “Тарасовими стежками” у залах Львівського історичного музею.

Львів молодий

У конкурсі взяла участь молодь України, Польщі, Словаччини, Аргентини, Бразилії, Італії віком від 5 до 19 років у трьох вікових групах та трьох тематичних номінаціях. Окрему категорію становили учні та студенти мистецьких навчальних закладів.

Конкурс “Тарасовими стежками” впродовж 15 років об’єднує учнівсько-студентську молодь довкола ідей та доробку геніального українця Т. Шевченка та є найбільшим мистецьким конкурсом в Україні. Цей конкурс дає можливість молоді усвідомити актуальність та гли-

бину заповітів Кобзаря та залучити до творчості”, — сказав Ярослав Пітко.

І побажав молодим творцям бути гідним настанов Т. Шевченка, невпинно працювати на радість батькам і на гордість України та вручив нагороди. У нагородженні взяла участь автор та куратор конкурсу художниці Ярина Юрик, а також переможцям вручили авторські книги письменниці Ніна Бічуга та Марія Людкевич.

Прес-центр Львівського об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Добрі новини

Київ

Біля пам’ятника Андрієві Малишці, на проспекті Андрія Малишкі, 10 листопада зібралися його друзі й шанувальники, серед яких чимало його давніх колег — письменників, музикантів, а також юних киян, які ростуть з його віршами і піснями. Уродженець Київщини відомий українцям як автор улюбленої “Пісні про рушник”, а також поет, журналіст, перекладач, літературний критик. На вшанування його пам’яті гостей запросила прозаїк і поетеса Валентина Козак, яка зберігає про нього багато яскравих спогадів.

Щирим і відвертим було слово українського поета Дмитра Павличка. Звертаючись до молоді, він розповів, як важко було жити і творити людині з українським серцем у часи радянської влади, коли українське слово перебувало під підозрою. Він розповів про один із таких випадків, коли після якогось офіційного заходу у Львові, де Малишко довірив лівітянам за брак української мови на вулицях міста, Дмитра Павличка потім обурено запитували керівники компартійних органів: як він міг допустити такі висловлювання, адже Малишко, виявляється, націоналіст! На що Павличко спокійно відповів: “Насамперед Малишко — український поет...”

Вшанувати пам’ять поета приїхав голова НСПУ М. Сидоржевський, декан факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишкі Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова Анастасія Висоцька, завідувач кафедри української літератури цього ж університету Володимир Погребенник, а також відомі науковці, літератори, композитори.

Івано-Франківщина

Гарна новина надійшла з Калуша (Івано-Франківщина) від просвітянина Василя Паращука. Він поділився радістю і гордістю

калузької “Просвіти”: двоє членів організації удостоїлися цього-річ державних нагород.

Голова молодих просвітян села Голині на Івано-Франківщині, заступник Калузької обласної організації “Просвіти” від 2000 року, письменниця, волонтерка, заслужений учитель України, краєзнавець Оксана Тебешевська нагороджена орденом Княгині Ольги. Три останні роки вона активно допомагала українським воїнам, дбаючи не лише про матеріальну, а й про духовну допомогу для них — збирала і відправляла в АТО книги і свої, й інших авторів.

А раніше голова Калузької міської організації “Просвіти” у 2013—2017 рр., фольклорист, історик, автор патріотичних, фольклорних книг — зокрема, “Мудрість Бойківщини”, “Антологія мудрості України і світу”, Ігор Котик був нагороджений медаллю “Будівничий України”.

Хмельниччина

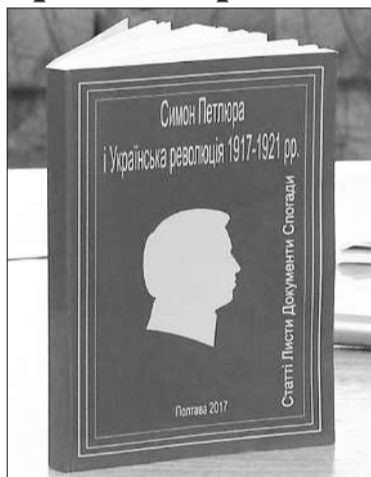
Просвітяни Кам’янець-Подільського готуються до важливої зустрічі: 16 листопада відразу два письменники завітають у Кам’янець-Подільський із презентацією своїх нових видань. Дмитро Калинчук (Вовнянко) та Павло Правий (Бондаренко), які приїдуть на запрошення голови міської “Просвіти” Славка Полятинчука і уродженого кам’янчанина Сергія Пантюка, зустрінуться зі студентською та старшими просвітянами у приміщенні історичного факультету Кам’янець-Подільського національного університету.

А цими днями жваво обговорюють ще одну подію, презентовану кам’янчанам “Просвітою”, — концерт і спілкування після нього з Тарасом Житинським, потужним бардом і композитором, лауреатом “Червоної Руті-1991” в Запоріжжі. Зустріч-концерт відбулася 10 листопада у залі Картинної галереї.

Підготувала
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Полтавська «Просвіта» видала і презентувала книгу «Симон Петлюра і Українська революція 1917—1921 рр.»

Чергове видання Полтавського обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка з серії “Просвітницька книгозбірня” презентували у обласній універсальній бібліотеці ім. Котляревського. Ініціатор створення, упорядник та автор передмови книги “Симон Петлюра і Українська революція 1917—1921 рр.” Микола Кульчинський — очільник “Просвіти” на Полтавщині, український дисидент, політик, депутат ВР України попередніх скликань. Він упродовж трьох місяців опікувався цим видавничим проектом. А благодійну фінансову допомогу надала українська діаспора США, зокрема, родина Боднарчуків — пані Віра та пан Богдан, котрі очолюють Товариство української мови в Чикаго і ось уже протягом 27 років фінансово допомагають “Просвіті”. Наклад видання — вісімсот примірників. Утім, невдовзі аудиторія книги зросте завдяки всевітній павутині. Полтавські просвітяни планують розмістити її електронну версію на тематичному громадському сайті <http://petlura.poltava.ua/>, присвяченому Симону Петлюрі — уродженцю

Полтави, видатному державному, військовому та політичному діячеві, публіцисту, літературному і театральному критику, Головному отаману військ Української Народної Республіки (УНР), голові Директорії УНР.

На зібрання завітали бібліотекарі, викладачі, вчителі. Але передусім молодь: поспілкуватися з упорядником, придбати видання прийшли здебільшого школярі старших класів та студенти обласного центру. У залі навіть забракло вільних місць. Як зауважив Микола Кульчин-

ський, видання спрямоване насамперед на молодіжну аудиторію. “Треба, щоб ці знання про Україну, про Петлюру, про дисидентський рух, про наших мучеників, про нашу Гетьманщину стали органічною часткою нашої свідомості”, — звернувся до юнацтва Микола Кульчинський.

За його словами, “Просвіта” оприлюднила статті, листи, документи з підписом Симона Петлюри, спогади учасників збройної боротьби України проти російських загарбників у 1917—1920 рр. Кожне слово, кожен рядок у книзі “Симон Петлюра і Українська революція 1917—1921 рр.” дихає вогнем потужної думки Головного Отамана, яка на століття випередила свій час. Микола Кульчинський, презентуючи видання, наголосував на необхідності встановлення у Полтаві пам’ятника Симону Петлюрі: “Кожен кандидат у депутати, на міського голову повинен прописувати у своїй передвиборній програмі, що буде встановлено пам’ятник видатному сину українського народу”.

Прес-центр Полтавського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Втратили побратима

в с. Новоселиця Попільнянського району Житомирської області. 1992 року закінчив історичний факультет Педагогічного університету ім. М. Драгоманова. Після університету працював у школі, в державній адміністрації Мінського району м. Києва, у Вишгородському історико-культурному заповіднику. Обирався депутатом Вишгородської міської ради Київської області двох скликань у 2002 та 2010 роках. Понад усе любив Україну. Пропагував Шевченкове слово. С. Про-

копенко — один із організаторів Вишгородського райоб’єднання “Просвіти”, активний учасник і організатор національно-просвітницьких заходів Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Товариство “Просвіта” глибоко переживає цю велику втрату. Сумуємо за Сергієм — хай земля йому буде пухом. Царство небесне і вічна пам’ять.

Центральне правління
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

11 листопада 2017 р. відійшов у вічність просвітянин Сергій Володимирович ПРОКОПЕНКО. Народився 7 листопада 1966 р.

Михайло СОПВНИК

Продовження,
Поч. у ч. 45 за 2017 р.Моїм рідним присвячую
у рік 75-ліття УПА

Повстанська родина

Сім'я Рибцуників на засланні на Уралі (1957 р.)

7 липня 1941 року, в день Святого Івана Хрестителя, Блещанка святкувала проголошення Самостійності України 30 червня 1941 р. у Львові, а уже 11 липня відбулися урочистості в Заліщиках.

Іван Михайлович Рибцуник розказував, що зразу після проголошення Акту в усіх селах Галичини пройшли вибори, на яких обрали керівників села — війта і сотника, а вже на початку липня у повітових містах відбулися віча-фестини, де кожне село своєю согнею пройшло у колонах перед повітовим урядом.

“На чолі колони сотні йшли прапороносець, яким у сотні нашого села був я, війт і сотник. Совіти повтікали, але залишили своїх шпигунів і сексотів, котрі зробили фотознімки урочистостей святкування відновлення державності України. Така фотографія і послужила пізніше доказом на мій арешт 1944 року при поверненні совітів”, — згадує Іван Рибцуник.

25 травня 1944 року зранку в Блещанці заарештували членів ОУН: Івана Рибцуника, Томка Богачевського, Томка Лазарука, Теклю Дорош (станичну). Це були перші патріоти-мученики, ув'язнені совітським комуністичним режимом.

“Протримали мене в Заліщицькій тюрмі-катівні з травня 1944 р. до лютого 1945 року. Щоденні допити, тортури, приниження і жахливі умови не розв'язали мені язика. Крім фотографії, де йду з прапором попереду сотні, у них нічого не було. Нічого вони від мене не добилися. Тому так довго тримали. Я молився щоденно до Господа, щоб дав мені сили витримати їхні знущання. І витримав. Зате і дали мені 10 років тюрми строгого режиму і 5 років висилки, які відбував: тюрму у Воркуті, а висилку в Молотовській області, “За зраду Батьківщини”.

Якої? Народився я 1913 року при австрійській владі, з 1918 до 1920 року була українська влада. З 1920 до 1939 року була польська влада. У вересні 1939 року прийшли совіти, які протримали мене до липня 1941 року. З липня 1941 до квітня 1944 року жили під німцями. З любов'ю до України я ріс, виховувався і залишився до сьогодні, за усіх змін влади. Мені минуло 80 років. Усе життя я був вірним сином України, за яку боровся з польським, совітським, німецьким режимами. То скажіть, люди добрі, яку і коли батьківщину я зраджував?”

У період 1989—90-х років Іван Михайлович був одним із головних організаторів створення у нашому селі Народного руху України, відновлення “Просвіти”.

Уся родина Івана Михайловича потерпіла від комуністичної влади. 1948 року його батька Михайла Дмитровича вивезли у Сибір на заслання. Матері Тодосці з маленькою внучкою Ганнусею вдалося втекти під час вивезення. Ганнусю вона передала до дідуся Михайла Федорчука, а сама перемувалась до смерті. Ганнусиною мами Тетяни вже не було. Вона відбувала тюремний термін 10

років і 5 висилки за статтею “За зраду Батьківщини” у Норильських таборах.

Арештували Тетяну Михайлівну 1946 року за доносом місцевих сексотів про її участь у “пособничестве бандерам”. Треба сказати, що в цей час становище повстанців ставало чимраз скрутнішим. У селі були завербовані сексоти, які вистежували і здавали своїх односельців. У Блещанку були заслані кадебістські агенти Василій Жуков і Алексей Тарадонов. Їх залишили ще 1944 року на лікування, звільнивши від фронту. Вони прижилися. Жуков одружився з Ганною Рибцуник, донькою Григорія (у селі її кликали Дольченою), сім'ю якого у вересні 1946 року серед перших п'яти сімей вивезли на Урал. Мабуть, із допомогою зятя, щоб не заважали “жити привільно”.

За сприяння Тарадонова провалили три криївки в урочищі Ярмівка. Тарадонов, заливаючись до донечки Варвари Піхликової (моєї родички), яка була зв'язковою в УПА, вистежив її відлучення з села до криївки. Через неї він познайомився зі ще двома дівчатами, її подружками, які теж мали зв'язок із криївками. Ці криївки провалили і знищили енкаведисти.

Служба безпеки УПА визнала дівчат винними у розкритті криївок і загибелі партизанів. Їх засудили на смертну кару, згідно з військовим законом, і стратили вночі у сільському клубі після прилюдного винесення вироку.

Цей похорон я добре пам'ятаю. Все село проводжало їх в останню дорогу. Дитяча пам'ять добре увібрала таку велику громаду людей, а ще випадок, коли тітка Варвара упала у яму на трюну донечки.

Пригоди цього дня для мене не закінчилися. Ми з мамою Ма-

рією перейшли жити на обійстя вітчима Михайла. Він жив один, а на господарство потрібна була господиня. Михайло Миколайович засватав маму Марію, і ми влились у його родину. Жили ми до цього з бабусею Ганною по мамі і з її молодшим сином Петром Ткачиком (1930 р.) в її хаті. Петро в травні 1945 року пішов добровольцем в УПА до куреня “Бистрого”, який добирав кушовиків у курінь, що розташований у Мишківському лісі. Про бій у цьому лісі в Літописі УПА зазначено: “5 травня 1945 року у перший день Великодних свят відбувся переможний бій повстанців біля с. Мишків”.

“Бистрому” для остаточного укомплектування куреня не вистачало ще 12 стрільців. Він звернувся до станичних найближчих сіл (наше село підходить впритул до Мишківського лісу. — Авт.) і наступного дня до лісу прийшло 60 стрільців самооборонних кушових відділів. Кожен вважав, що воювати у загоні прославленого “Бистрого” почесно. Але їх було явно забагато. “Бистрий” вишикував кушовиків і звернувся до них з такими словами: “Що таке УПА, хто туди іде і хто не повертається? Ще раз подумайте добре. Можливо, у когось є старі батьки, хворі, боїться, раджу повернутись додому. Хто думає, що у курені його чекатимуть цікаві мандрівки, — помиляється. Дезертирів у нас немає. А хто самовільно покине відділ, того дома знайде наша Служба безпеки”.

Після промови дав команду дванадцяти добровольцям йти вперед, решті стояти на місці. Петра як малолітнього (мав 15 років) відправили додому.

За наказом СБ УПА знищили Василія Жукова. У Дольчині Ганни залишилась гарна донечка

Маруся, яка стала добрим лікарем у селі.

Про свій арешт і перебування на каторзі Тетяна Михайлівна розповідала уже після повернення в Україну 1959 року. Ось її гірка розповідь.

“Приїхали в село енкаведисти, зайшли у нашу хату і кажуть до батька Михайла: “Ми заберемо вашу донечку до Заліщик. Дещо треба в'язати і відпустим додому”.

Доречно сказати, що напередодні арешту Тетяни з їхньої хати пішов в УПА молодий хлопець Василь із Гуцульщини, який найнявся на роботу у їх господарство. В один із днів він сказав Тетяні: “Пані Тетяно, хочу звідомити, що маю іти від Вас. Не тому, що мені погано у Вас. Не всі наймити обідають разом з господарями, як я. Але маю обов'язок і слово честі, яке я дав хлопцям з лісу. Тож красно дякую Вам, мої добрі, за хліб і сіль. Бувайте здорові”.

Отак ще один повстанець вийшов із хати вітчима Михайла. Яка доля партизана УПА Василя — невідомо, але можна здогадуватися, адже рідко хто уцілів у тій круговерті, що панувала тоді в Західній Україні: “Як Ви умирали, Вам дзвони не грали, ніхто не заплакав за Вами...”

Треба згадувати про совісті і з душею оцих безіменних героїв, що йшли добровільно на вірну смерть за волю України. Для них гасло “Воля або смерть” було честю і чином. А слова присяги “Здобудеш Українську державу або загинеш у боротьбі за неї!”

Тарас Федорчук — стрілець УСС
(Чехословаччина, 1939 р.)

були ідеєю і метою їх боротьби, — пам'ятайте, нащадки!

Забираючи Тетяну із хати, порадили нічого не брати з собою — ні харчів, ні одягу — це ненадовго... яке розтягнулось на 15 років.

“Михайле, братику мій. Вони мене тільки вивезли на підводі за село, як почали бити пужалном батога по ногах, плечах і куди хотіли, а щоб не чули люди, як кричатиму, затискали рота долонею.

Били всю дорогу. Поки приїхали у Залішки (17 км), то я була уся синьо-чорна від побоїв. А Заліщицька тюрма-катівня — то окрема розмова. То була катівня, якої світ не знав”.

Нестор Мизак у своїй книзі “За тебе, свята Україно” описує всі жахи цієї тюрми-катівні, через яку пройшли тисячі заліщан. Однозначні свідчення тих, хто вижив: таких мук і жахів, які вони перетерпіли у цій катівні, не було більше ніде.

“Сталінські опричники застосовували у тюрмі найвитонченіші методи катувань, які мало хто витримував. Трупі закатованих жертв постійно ховали або згодували їх свиномоткам, яких вирощували для власного столу. У Заліщицькій слідчій тюрмі кати замордували близько 50 заліщанців”. (Н. Мизик).

Серед них і мешканці нашого села: Антоніну Гошовську (1902 р. н.) закатували 6 квітня 1945 р. замордували матір трьох малолітніх дітей, яких вивезли у Сибір. Ось як про це розповідає старша донька Антоніни Ольга: “Наш тато Лев Гошовський був патріотом і керівником хору “Просвіти”. Його не минуло 6 більшовицька каторга, якби він передчасно не помер напередодні 1939 р. Батькових братів Миколу та Пилипа 1940 року арештувала служба НКВС. Пилипа розстріляли у Львівській тюрмі, Миколу — у Чортківській.

У лютому 1945 року арештували мою матір Антоніну і двох її сестер: Павліну, яка була станичною ОУН, і зв'язкову підпілля Леонію. Маму допитували і закатували у Заліщицькій тюрмі, а сестер завезли у концтабори.

21 жовтня 1947 року до нашої оселі нагрнула нова біда. Усіх трьох нас, малолітніх, вивезли до Сибіру як родину бандерівців. Дуже важко було виживати. Я пішла на шахту, щоб якось прогудувати братів. Після звільнення ми поїхали у Норильськ до сестри Леонії, яка уже відбула свій строк. Потім вийшли хату у с. Кам'янка Підволочиського району Тернопільської області, куди переїхали жити.

Із сестер залишилась тільки я. Брат Богдан помер у Норильську, а Роман живе в Іркутській області Росії”.

Замордували Богдана Олещука, симпатика ОУН—УПА, учителя нашої Блещанецької школи. На подвір'ї його матері Цілульки обласники знайшли криївку. Оточили і зав'язався бій. Партизани не здавалися. Криївку закидали гранатами. Двоє хлопців, які були в ній, загинули. На жаль, імена чи псевдо їхні невідомі. Ціцелю Олещук вивезли в Сибір, а молодший син Тарас вирвався з оточення, по ньому відкрили стрілянину, він добіг до лісу і пішов у партизани. Тарас Олещук — учасник двох відомих боїв із москалями на нашому терені — на хуторі Теклівка і в Піщаному кар'єрі.

Замордували в Заліщицькій тюрмі Василя Киверигу, симпатика ОУН, заарештованого за сина Андрія (1928 р. н.), псевдо “Марко”, члена ОУН і повстанця, який загинув при облаві. Про це я вже розповідав...

“Найважчі були нічні допити, — розказує далі Тетяна Михайлівна. — У підвалі було так багато людей, що не було місця де лежати. Якщо когось викликали на допити, його місце на нарах чи долівці займав інший. В одну із ночей із допиту повернулася вся побита Калинка Остапів з сусіднього села Мишків, зв’язкова УПА і член ОУН, а мене викликали на допити.

Кімнати слідчих були над підвалом, де нас утримували. Звідти було чути стогін, крики в’язнів, яких допитували, і грубу московську лайку слідчих.

Це було для нас такою мукою і психологічною обробкою, тяжчою за самі допити. Бо кожен думав, що через якийсь час і з ним це буде. При кожнім скреготі ключа у дверях всі напружено чекали, кого викличуть... І так із ночі в ніч. До цього звикнути не можна. Ми були немиті, з коростою і вошима, з розчуханою до крові і ран шкірою, голодні і щоденно биті. Калинка лягла на моє місце на нарах.

Мені затискали пальці дверима і засовували під нігті шпильки, били постійно по голові, а коли втратила свідомість, викинули у підвал на цементну долівку та обдали холодною водою. Це у них була відпрацьована техніка.

Прийшовши до тьми після такої купелі, я на колінах доповзла до нар, де лежала Калинка і, щоб її не будити, покляла свою побиту голову, яка дуже боліла і була гаряча, їй на груди. Мені стало легше, бо Калинка була така холодна. Так і просиділа до світанку, поки не об’явили “підйом”. Калинка залишилась лежати і тоді я зрозуміла, що клала голову вже на мертву Калинку, тому вона була такою холодною”.

Загинула Калина Данилівна Остапів 9 березня 1946 р. Місце поховання її невідомо. У камері була поговірка, казала Тетяна, що її вкинули у громадський сортир при Ратуші. Труп закатованих кидали у криниці при австрійських казармах, закопували по всіх пустирях Заліщикув.

Після суду Тетяну Михайлівну відправили у табори Норильська.

“Доїхали у товарних вагонах до Красноярська. Везли нас як худобу. Потім баржею по Єнісею до порту Дудінка за Полярним колом. На баржу погрузили три тисячі в’язнів і поспішно пливли, щоб встигнути до замерзання Єнісею. Навігація на Єнісеї лише два місяці, а решта 10 місяців, особливо північна частина, під кригою. З порту Дудінка вузькоколійкою (70 км) довели до Норильська. Був уже вересень, падав сніг. Холод нестерпний. Ми зодягнені хто в що, бо вивозили нас з України літом. Везли нас у спеціальних залізних вагонах, де були печі-буржуйки. У мене на буржуйці згоріли чоботи, які я сушила. Плачучи, майже босою, я ступила на норильську землю. Бог послав мені доброго чоловіка з каторжан, який приймав нас, він віддав мені своє взуття, сказавши, що собі раду дасть.

Норильськ будували тисячі в’язнів. Я спочатку працювала на цементному заводі, носила мішки з цементом (50 кг) на плечах по трапу на погрузку. Якщо в’язень падав з трапу, то його ніхто не жалів, а клопотались про вантаж. За перевиконання норми скорочували термін стро-

Іван Рибцуник з дружиною Тетяною після повернення в Україну

ку. Доводилося носити і по два мішки (100 кг). Де брались сили, сама не знаю, але була віра в повернення додому, до маленької донечки і воля — щоб скоріше це сталося. Коли ніздрі в носі уже були забиті цементом так, що неможливо було дихати, мене перевели в деревообробний цех на циркулярку. Жіночці, яка працювала до мене на ній, відтягло руку. Вона упала на циркулярку від втоми і голоду. В кінці строку я працювала муляром-штукатуром. Оздоблювала приміщення у новобудовах для лагєрного начальства. 1953 року сталася подія, яка набула великого розголосу, коли застрайкували в 5-й зоні чоловіки за вбивство в’язня охороною. Їх підтримали майже всі табори, а це понад 48 тисяч в’язнів. Влада жорстоко покарала страйкуючих 5-ї зони, розстрілявши 67 в’язнів. Було багато поранених. Найстрашніша доля була у 8-му каторжному таборі, який протримався два місяці, вивисивши на воротах лозунг — “Свобода або смерть”. На них пустили бронетранспортери, які з крупнокаліберних кулеметів розстріляли більше 500 осіб. Наш жіночий табір № 6 підтримав страйкувальників, оголосивши голодівку. 300 в’язнів (змїна) зайшли в шахту на Ведмежїї горі, в якій стався обвал, може, і штучно влаштований, і ніхто їх не рятував із шахти. Так і залишилися там навічно.

Термін мені скоротили — на 2 роки, хоч я не вірила в це до останнього дня, і ми з чоловіком Іваном вийшли з тюрми разом 1954 року. До цього ми списались і домовились вийхати на поселення в м. Кизил Молотовської (нині Пермська) області, де був на висілці батько Івана — Михайло Дмитрович Рибцуник”.

Через рік до них поїхав на відвідини наш батько Михайло Федорчук і відвіз до них їхню донечку Ганнусю, з якою росли і виховувались разом її дідуся Михайлом (моїм вітчимою) і моєю мамою Марією. Ми уже були в 6-му класі, а сестричка Марійка, яка народилась у шлюбї вітчима і мами 1947 року, уже була в 1-му класі.

Із заслання Рибцуники повернулись у с. Блищанку 1959 року. Вітчим Федорчук віддає (перепи-

сує) їм нашу хату, а мама з вітчимою починають 1958 року будувати нову хату. На зиму 1958—59 рр. батьки уже поселились у коморі недобудованої хати, в якїй уже були вимурувані стїни і дах. Це призвело до того, що вітчим застудився і захворїв.

У новїй хатї вітчиму-батьку Михайлу не довелося довго жити. У травнї 1961 року він помер на 71-му році свого страдницького життя. Я в цей час склав випускні іспити за 10-ї клас, який закінчував у Чернївецькїй вечірнїй школі № 1, займаючись одночасно в художньо-ремїсничому училищі на останньому курсї. На іспитї з української мови написав твір на вільну тему про вітчима-батька Михайла і його життєвий шлях. Звичайно, що про всі стосунки до ОУН—УПА його і родини я не писав, бо ще раз загримили б усі на Сибїр. Учителька української мови і лїтератури Марїя Йосипівна була нашою класною керївничкою і оповїдала, що твір читали в учительськїй і плакали. Що я там такого натворив, то уже всього не пам’ятаю. Пам’ятаю тїльки, що писав і плакав.

Василь Федорчук (ліворуч) і Тарас Лазорук члени ОУН з 1938 року

Після повернення Рибцуників у рідну оселю їхня донечка Ганнуся вступила в Івано-Франківський (тоді ще Станїславський) інститут на історичний факультет. Одружилася з нашим односельцем і однофамільцем Миколою Федорчуком, і народила донечку Марусю. Вчителювала в сусїдньому селї Мишків. Не склалось подружнє життя з Миколою і після розлучення вийшла замїж за нашого односельця Дмитра Горїшного, який мешкав і працював у Червоноградї Львівської області. Обое вчителювали в місцевїй школі. Були великими подвижниками в містї, просвітїями-рухівцями, обирались депутатами районної ради, співали в хорї “Просвітї”. Такї навантаження далися взнаки. Ганнусю розбив паралїч, Дмитро вийшов на пенсію, і вони повернулись у рідне село.

Ганнуся майже не ходила, але мова і можливість писати повернулись до неї. Вона відновила і очолила просвітїанську роботу. Залучила учнів і вчителїв нашої школи до праці на просвітїанськїй нивї, зробила постановку драми Івана Франка “Украдене щастя”. Яка то була радїсть у тї 90-тї роки уже Незалежної України для всїєї громади села. Про її натхненну працю писала районна газета “Колос” та обласна газета “Свобода”. “Та не довго сонце грїло”... (Т. Шевченко). 2004 року Ганна Горїшна зробила опис-альбом із фотографїями про наше село Блищанку і його людей і вїдїйшла у вїчність. Царство їй небесне!

Тетяна Михайлівна після повернення із заслання працювала у рїльничїй бригадї колгоспу ім. Ф. Дзержинського до пенсії. Іван Михайлович спочатку очолював колгоспу будївельну бригаду, а потїм був завїдувачем господарства при головї колгоспу Євгену Йосиповичу Басюрському, єдиному за весь колгоспний перїод з 1948 р. вихїдцю з нашої села, якому доручили керївництво колгоспом. До цього були тїльки “пришельцї”, та і після нього теж. Селяни довїчно повинні йому дякувати за збудованї

гравїйнї дороги у селї. Він з’єднав село в трьох напрямках через села Ставки, Бедрикївцї, Дуплиська з районним центром Залїшки.

При Є. Басюрському був закладений великий фруктовий сад, пасїка, оштукатуренї фермерськї будївлї, вїдновлений ставок, колгосп став мільйонером. Це був гарний газда і умїлий керївник, який старався для благоустрою села і добробуту односельцїв. Подяка і Царство небесне тобі, Євгене.

Подальша доля родини вітчима Михайла була дуже сумною для нас усіх. Спочатку помер в 1997 р. Дмитро Грїшний, який встиг підготувати до видання збірку своїх поезїй “Калинове гроно”, яку я видав у Києві 1995 року. Він — чи не єдиний поет у нашому селї, який має свої видання.

У 1998 р. Іван Михайлович на 85-му році вїдїйшов у вїчність. Після батька спочила у Бозї його донечка Ганна Іванівна Горїшна (Рибцуник).

Тетяна Михайлівна доживала одна. Приїжджаючи в село, я зупинявся у неї, на обїїстї, де минуло моє дитинство, і ми довгими вечорами до пїзньої ночї наговорювались про все.

“Найважче було ховати рїдну дитину, — говорила менї Тетяна. — Все, що було пережито, вїдїйшло на другий план і зїйшло в зневіру, що то все було зі мною, з рїдними. Як помру, щоб приїхав провести мене в останню дорогу. Бо з рїдних залишилась тїльки внучка Маруся, її дїти, мої правнучки Оксана, Іванко і ти”.

Склалось так, що через хворобу не зміг приїхати в село на провїди Тетяни Михайлівни. За що прошу в моїї сестрички Тетяни прощення і молю Господа за її Царство Небесне. Думаю, що вони, мої рїдні, заслужили своїм нелегким земним життям вїчного, благого Царства Небесного і Вїчну Пам’ять.

Складаю Вам велику подяку і низький уклїн цїєю повїстю про Ваше життя, Вашї молодї роки, якї були вїдданї служінню рїднїй Україні, за Вашу боротьбу і віру у здобуття Незалежної України. Ваша боротьба не пропала даремно.

Уже 26-тї роковини Незалежної України вїдсвяткували ми у своїй Державї Україна, за яку боролися і вїдали життя тисячї українцїв, належних до ОУН—УПА. Якїх нарештї визнала Україна на державному рївнї як борцїв за Україну.

Боротьба за Україну, за її державнїсть триває і сьгодні. На полях і дорогах Донеччини, де стоять зі зброєю в руках в окопах і на блокпостах дїти і внуки повстанцїв, у вїйнї з нашим споконвїчним ворогом Московїєю, захищаючи Україну від московсько-ординської навали, яка хоче знову нас поневолити.

Не вийде у вас нічого, окупанти-господа! Українська зброя в надїйних руках українських патріотїв, продовжувачїв героїчної боротьби і чину героїв УПА, яка у серединї ХХ столїття показала всьому свїту, що прагнення до Волї українського народу були і є споконвїчні.

Спинити це прагнення не вдавалось нікому. Бо це — воля і дух нації, і вони непереможні.

Слава Україні! Слава героям!
Слава УПА!

Вересень—жовтень 2017 р.
М. Київ

“Проїшовши через горнило різних віросповідань, ікона нарешті знову об’явилася в тих, кому її передав у спадщину святий київський князь”.

Йосип СТРУЦЮК,
м. Луцьк

Дещо з історії

Перед нами зображення пречистої Діви, обернутої на три чверті вправо. З гравюри останньої чверті XIX століття видно, що ікона оздоблена рослинним орнаментом. Однак ми знаємо: таке виконання характерне для пізнішого часу, для XVII століття. Образ Богородиці нанесено на кипарисові дошки, що відповідає ранішому виконанню. Отже, можна здогадуватися, що ікона помітно перемальована. Можливо, для цього були якісь підстави.

1594 року холмський єпископ Діонісій Збруйський прийняв унію. Відтак тим, хто цього не сприйняв на Холмщині (а їх було більше), доступ до ікони був закритий. Згодом, у червні 1651 року, холмська святиня опинилася під Берестечком у ворожому козакам таборі. Її проносив поміж рядами польського війська вже католицький єпископ Яків Суша. Стояла вона біля королівського шатра, часто під дощем. До того ж Яків Суша стверджує, що біля Жидичина фірманка з церковним майном провалилася під лід. Нещасному фірману нічого не залишалося, як звести руки до неба і просити в Богородиці порятунку. І трапилося диво: все церковне майно (й ікона з Холма) спливило. А фірман, котрий понад три години після того простояв на морозі, навіть не чхнув.

А опісля ще було підземелля і каплиця королівського двору. Аж до 29 квітня 1652 року. Тоді чудотворну ікону повернули до Холма.

Вочевидь, реставрація була необхідною. І її було здійснено, бо іконою зацікавився сам Папа Климент XIII.

Варто згадати, що не обійшлося без злочинства. Монголо-татари зірвали золоті шати, котрими була прикрашена святиня. Сліди у вигляді золотих цвяхків і проколів і нині помітні на кипарисових дошках. І все ж втішимося тим, що ординці її не знищили, а таке траплялося нерідко. Іноді від самих християн. І католиків, і православних. І з боку наших сусідів із Заходу, і зі Сходу. Що нищили, а що просто викрадали. Згадаймо знамениту Вишгородську ікону, котра невдовзі стала Владімирською. Та й славнозвісна Ченстоховська перед тим мала православну прописку в українському Белзі. Прощаючись із Україною, вона осінила своєю увагою с. Турковичі на Холмщині і залишилася назавжди в народній пам’яті зі скорботними шрами на лиці. Невтішна доля насильного відлучення від православ’я мала спіткати і чудотворну з Холма, якби не відданість своїй вірі русинів-українців із-за Бугу.

Понад п’ять століть ікона бу-

Ти не згасла, зоре ясна

За переказами, ікону написав євангеліст Лука. Якщо так, то перед нами чи не найправдоподібніший образ Богоматері. А ікону з Царгорода привезла молода княгиня Анна, котра щойно стала під вінець з князем, якого небавом величатимуть і Великим, і Святим. 1001 року, об’їхавши свої західні креси, князь побудував пишний Богородицький собор у Холмі. Це за переказами. А за літописом — 1223 року місто Холм на холмі-пагорбі заснував князь Данило. Є згадка і про церкву: “Прикрасив (Данило) камінням до рогим, бісером і золотом також ікони, які він приніс із Києва, і образ Спаса і пресвятої Богородиці, що їх йому сестра Федора дала з (київського) монастиря святого Федора...” Напевне, йдеться про ікони з Вотчого монастиря св. Федора, відіслані з Києва до Холма. Серед них, як стверджують дослідники, зустрінемо й ікону Божої Матері.

ла з православними. Тільки після введення унії разом із Холмським собором перейшла у власність уніатів. У часи польсько-козацьких війн з наказу короля Яна Казімежа була насильно забрана до королівського обозу. Згідно зі Зборівською угодою, Холмський собор та інші святині повернули православним. Водночас уніатське духовенство Холма вирішило вивезти святиню до найближчого села і заховати в коморі між снопами і мішками з зерном.

Тільки після приїзду до Холма Київського митрополита Сильвестра Косіва чудотворний образ все-таки повернули православним. Але не надовго. Як почалася війна, король вислав до Холма комісарів, котрі віроломно під час богослужіння захопили образ і вивезли спочатку до Люблина, а згодом до Варшави.

Після того ікона була ще кілька разів у військовому обозі. І тільки після невдалої битви з козаками під Жванцем король віддав ікону холмським уніатам. І аж 1875 року Холмський собор і його чудотворна були повернуті разом із народом Забужжя в лоно православної церкви.

У час Першої світової війни уже з православними опинилася вона аж у Москві. Коли ж у Києві 1918 року було проголошено УНР, до складу якої входила і Холмщина, чудотворну перевезли до Києва і помістили у церкві Флорівського жіночого монастиря на Подолі. А як комуністи закрили монастир 1933-го, ікону потайки зберігали в приватних оселях. Мабуть, саме тоді народилися рядки, печально-популярні для холмщаків:

*О, вернися, Божо Мати,
До нас в тяжкий час
І пречистим омофором
Покрий вірних нас.
О, народе православний,
Марію благай:*

*“Поверни нас, Божо Мати,
У наш рідний край!”*

Скільки то було радості, коли, пройшовши через горнило різних віросповідань, ікона нарешті знову об’явилася в тих, кому її передав у спадщину святий київський князь, і повернулася в той храм, який вона уподобала з сивої давнини. 3 вересня 1943 року образ Діви Марії з немовлям урочисто вніс у кафедральний собор архієпископ Іларіон (в миру Іван Огієнко).

Друга світова війна дійшла і до святині українського народу і закутала її в таємничі шати понад півстоліття.

Дещо з автобіографії. І не тільки

Якщо з центру мого рідного села Стрільці піти у напрямку лісу, то обов’язково підніметься на горб. З того горба у погожу днину, попри відстань у 30 кілометрів, видно бані Пречистенського со-

бору на Данилової горі. Мій дід, і прадід, і пра-пра-пра... всі вони на Пречисту запрягали коней і їхали до Холма. Так було навіть після того, коли у моїх Стрільцях у глибокі княжі часи побудували дерев’яну церкву, а коло неї — дзвіницю. Так було відтоді, як хреститель неосяжної Русі подарував Царгородську святиню Забужанській землі, ікона — наймні так вірили — зцілювала людей од недуг, одгороджувала од бід, простеляла перед молодими рушники на щастя...

Моя мати (тоді ще молода і гарна), коли верталася з престольного празника, кинула оком на статежного жовніра, котрому дуже пасувала військова форма, і той жовнір уже не міг дочекатися, коли в казармі зніме мундир і на радість не лишень батькам повернеться додому й одружиться з чорноводою сільською красунею. Бог дасть їм дітей. Виростатимуть вони серед католицького засилля і гвалту вірних вірі предків, котрі тут жили ще за князя Менджака — першого засновника нашої легендарної античної держави.

Про це добре пам’ятали й воляки холмської самооборони, котрих організували на битву полковник УНР Яків Гальчевський-Войнаровський і мій односелець Юрій Лукашук-Стрільський. Їх усіх на доблесну звитягу за рідну землю благословив Іван Огієнко рідним словом, котрим він блис-

куче перетлумачив Святе письмо. Горіли українські села на Холмщині, і їхні криваві спалахи відбивалися на православних банях Пречистенського собору, а Діва Марія з немовлям на правиці уже лаштувалася в дорогу. Треба ж було (вже вкотре) знову зникнути з міста так, аби цього не помітили вороги православ’я. І вона зникла. На цілих 55 років.

*Де ти згасла, зоре ясна,
З Холмської гори?*

Ще студентом я якось запитав у свого давнього приятеля отця Олексія Вислоцького: “А де ж вона може бути?” Він озирнувся на всі боки в рідній хаті і, переконавшись, що нас ніхто не почує, відповів: “У Люблині. Замурована в стіні”. — “Хтось хоч знає, де та стіна знаходиться?” — “Кому треба, той і знає”, — відповів священник.

Ішли роки. Сатанинський режим розвалювався. Навіть недавні безбожники почали хреститися і ховати партійні білети в передчутті приходу нової доби. У Києві на Софійському майдані вирували синьо-жовті знамена, а в Луцьку за допомогою крана важкою залізною довбнею відбивали лису голову від гранітного тулуба тому, хто упродовж десятиліть був одним із найвойовничіших богоборців. Відбивали по-варварськи. В абсолютні копіюючи тих, хто таким же чином зносив церковні бані з піднебесся. І ніхто з тих, хто не лише оберемки квітів, а й обе-

ремки зав’язав підносив до підніжжя його ідолівської подобі, не заступився, а мені тоді згадалися ті 16—20-літні сільські хлопці, котрі далекого вже 1942-го чи 45-го навіть без зброї у скрадливих сутінках ішли у волинські ліси, аби заступити своїми грудьми українську землю від коричневої і червоної орди. Їхні зав’язання і відданість і після смерті не могли умерти. Бо не могли згинуть ті вічні ідеали пошани до рідної землі. Імперія ж гулагів трималася на прогнилих і брехливих опорах — і розвалилася.

Вигнанці з-за Бугу організувалися в Товариство. Клич предків волав їх на знайомі цвинтарі і на святу Данилову гору.

Якось пішла мова про чудотворну. І я висловив припущення, проінтерпретовані мені колись отцем Олексієм. Дуже мила і немолода вже жінка тільки усмінулася. А згодом шепнула мені: “Якщо хочете знати, то я скажу вам, де вона...” Таких слів я ніколи вже не сподівався почути, але не вірити землячці не міг.

І ще про дещо не менш важливе

І ось я, приписаний атеїстичною пропагандою, стою перед святинею. Стою так, як мій батько, дід, прадід і пра-пра-пра... Як сотні й тисячі тих, хто осяяний безсмертною вірою Назаретянського Месії, котра несе людям очищення од гріха.

Миля господиня розповідає. Часом збивається, бо хвилюється:

— Коли наближався фронт до Бугу — багато хто з колишніх емігрантів з Радянського Союзу, зокрема й владика Іларіон, почали поспішно виїжджати на Захід. Їх можна було зрозуміти: вони краще від нас знали, що таке радянська влада і на що вона здатна. Тим, хто їхав на Захід, не до ікони було. Та й саму ікону не бажано було перевозити в католицький чи протестантський світ. Зі священнослужителів у Холмі залишилися хіба що мій батько митрофорний протоієрей Гаврило Коробчук і архіпресвітер Іван Левчук. Вони довго радилися і вирішили: попри те, що наших людей переселяють в атеїстичний світ — ікону теж треба туди вести. Тим більше, що вона вже там була і її все-таки вдалося приховати від пильного ока комуністичних безбожників.

Не стримуюсь й питаю у Надії Гаврилівни Горлицької:

— Як це було?

— Я не можу докладно відповісти, бо була молода тоді й менше заглиблювалася в релігію. Інші розповідали, що її од приміщення в приміщення переносили на руках, як оберемок дров. Можливо, ікону по дошках розбирали — не знаю. Кажали, що ховали у вогких підвалах. Ми ж привезли ікону до Луцька в грудні 1945-го.

— І запропонували в якусь церкву?

— Ні в якому разі. Заховали в хаті. А як наставало свято Пречистої Богородиці, прибирали рушниками і виставляли в хаті на видному місці, молячись за Україну, за покинуту нами Холмщину, за людей невинно замордованих там, зокрема за нашого брата священника Лева, котрий мученицькою смертю загинув у селі Ласків.

— Про смерть вашого брата, Надіє Гаврилівно, здається, вся

Холмщина знає. Його живцем четвертували і кинули до ями. Того дня було знищено дотла весь Ласків і в ньому замордовано до трьохсот людей.

— А взагалі цього дня, 10 березня 1944 року, знищили ще кільканадцять сіл. Важко собі уявити, що люди, які це вчинили, колинебудь осіняли себе хрестом. Коли наших людей виселили за Буг, нам у Холмі стало нестерпно, траплялося так, що у наші вікна і у вікно церкви летіло каміння, а під стіною на вулиці Любельській, там, де нещодавно стояв пам'ятник польському й радянському воякам, розстрілювали українських патріотів. Казали, що десь до двох сотень розстріляли.

— Хто?

— Мабуть, ті ж вояки, яких було зображено у пам'ятнику. Тільки з радянського боку це були енкаведисти.

— Відомо, що ваш батько, отець Гаврило, через свої переконання мав велику повагу серед парафіян.

— Були непоодинокі звернення до нього командирів загонів УПА про відправлення панакрид за заггиблими героями національного опору. І він не відмовлявся. Мабуть, потрібно було мати неабияку мужність, аби на таке зв'язитися у такий драматичний час.

— А як отця Гаврила зустріла радянська Україна?

— Відразу після переїзду до Луцька він був призначений настоятелем Феодосіївського храму і своїми промовами й зверненнями до парафії одразу звернув на себе увагу не лише порядних людей. Уповноважений у справах релігії хотів позбутися надто незалежного настоятеля, прилучивши його парафію до кафедрального собору. Залишившись без роботи, батько деякий час вимушений був працювати аж у Кіровоградській області, а з січня сорок дев'ятого призначений благочинним у колишню гетьманську столицю — місто Чигирин. Тут йому було дозволено спорудити храм на Богдановій горі. Потім була ще Шевченкова Звенигородка. Як бачите, не дозволяли молодому вже священику засиджуватися на місці.

— Коли ви переїхали до Луцька (а нам відомо, що нова польська влада для збору днівела вам усього-на-всього два дні), чи не цікавилися тут іконою?

— Це й як! Вони не без чиєсь інформації здогадувалися, що ікона може бути в Коробчукі. А якщо не в нас, то ми принаймні повинні знати, де чудотворна може бути. Пригадую, що регента Луцького собору Ганжука послали аж за океан до владики Іларіона. А коли цей “турист” повернувся додому, то навіс на мене: “Скажіть мені по секрету, як добре Вам знайомому, де може знаходитися ікона? Нею зацікавився луцький владики”. “Скажіть владиці, — відповіла я, — що не відаю”. А ще перед тим ми, сестри, їздили до Почаєва і нам сказали: “До себе ми її не візьмемо, бо комуністи відразу віддадуть полякам. Радимо нам заховати вдома”. І ми заховали.

— Кажуть, що агенти з-за Бугу не раз приїжджали на Волинь і розшукували чудотворну.

— Принаймні до Феодосіївської церкви, де правив мій батько, з цією метою навідувалися не раз.

— Я чув, що й по селах нищпорили.

— Напевне, на це мали згоду від наших властей.

— Надіє Гаврилівно, виходить, ікона весь час переховувалася у вас?

— Коли стало небезпечно, ми перевезли її аж в Станіславську область, в надійні руки. Але ті надійні руки, як відомо вам, трохи приписували її.

— Ви маєте на увазі самодіяльного маляра, котрий поновив її так, що важко впізнати? Я думаю, що пан Анатолій Квасюк як чудовий фахівець добереться і до первинного шару. Правда, пане Анатолію?

А. К.: — Ікона має три нашарування. Роботи буде чимало. Але коли доберемося до першого шару, то перед нами відкриється таємниця найдавніших віків і, можливо, воістину справжній образ діви Марії.

— Коли цього сподіватися?

— Постараємося до знаменитого празника Пречистої Богородиці.

— І ще насамкінець. Де Ви, Надіє Гаврилівно, хочете, аби ця святиня зберігалася?

Н. Г.: — До неї молилося не одне покоління наших предків. Хай моляться і далі всі, хто вірує в Бога і Україну. В Луцьку, я гадаю, найпристойніше місце нашій святині — в Троїцькому соборі. Це на свята. Але зберігатися вона мусить у музеї.

— Дякую Вам, наша мудра берегине. Хай Діва Марія і її небесний Син бережуть Вас од напасті, як берегли їхні образи Ви в час лихоліття.

Р. С. Поведінка Діви Марії у знаменитій битві під Берестечком розбудила в мені загострені емоції, кинула навіть у патріотичний гнів. Чому Вона не допомогла нам тоді? З відстані часу можемо засвідчити, що перемога нам ой як потрібна була тоді! Я законстатував:

Даль на тріста миль пахне порохом —

за довіру Хміль платить дорого.

Чорні хмарища, чорні з олова на козацькі впали глови.

В'ються ворони, ситі ворони, гей, над горами, трупів горами.

Три біди іде за бідою,

а четверта аж за ордою.

І розштують біди ворона,

чи далеко ще йти до Зборова?

Біди сходяться з-під Застоя,

кісточками шлях собі мостять...

Що ж то коїться, що ж то робиться?

Чудотворна Богородице?

Богоматере лихотворная,

доокіл гримить біда чорная.

І вже жалю ти не матимеш над побитими над схизматами?

І невже разом з єзуїтами кров'ю й слізьми їх ти поїтимеш?

Богоматере, Богородице,

так не робиться, ой не робиться!

І бужанами, і дулібами

були з хлібом ми і в безхліб'ї ми.

Захищалися не фортецями —

в полі чистому берестечками.

Поламали вже Холми й Києви

стріли Куремси і Батиеви.

З печенігами і ятвягами

полоснулися ми відвагами.

На своїй землі з негараздами

хочем буті тепер самі газдами.

Виявляється, що з нашими негараздами ой як нелегко нам стати на своїй землі газдами. Допоможи нам хоч на сей раз, Пречистая Мати.

2000 р.

Життя і смерть отця Романа Береста

Історія життя і смерті отця Романа-Мар'яна Береста належить до тих багатьох величних і трагічних історій, котрі відбувались до і після приходу більшовицької влади в Західну Україну. Трагічна доля українського греко-католицького духовенства, знищеного безбожним комуністичним режимом, вражає своєю масовістю і стійкістю, котру виявило духовенство до невідворотності долі і своєї особистої, і загалом долі нашої церкви та цілого народу. Знищений іще за нетривкий час т. зв. “перших совітів”, отцю не довелося побачити цілковитої (хоча і дочасної) руйнації церковного та національного життя краю. Не став він ані свідком сумновідомого собору 1946 року, котрим начебто греко-католицька церква об'єднувалася з московським православ'ям, не гнали його у холодних телятниках у найвіддаленіші краї Советської імперії, і ще багато інших жахить радянської дійсності судилось йому уникнути. А проте смерть його 1941 року, як і багатьох інших, можна цілком уважати за первомучеництво, за котрим, особливо вже з приходом “других совітів”, почалася ера гоніння на греко-католицтво, рівно ж як поява цілої плеяди новомучеників за віру та національні ідеали.

Переїхавши до Полонич, о. Роман продовжував свої стосунки з підпільною Організацією українських націоналістів. І у такому ж дусі виховував дітей.

Згодом це гроно, виплекане ним, стало клітиною ОУН в селі й у 1944—49 роках героїськи полягло на полі слави. Цього було досить, аби поквитатися з незламним священиком. Як наслідок — арешт. Уже ув'язненим він продовжував виконувати свою духовну місію, надаючи усю необхідну допомогу своїм співкамерникам.

На волі залишилась родина отця — дружина Ірина, вшукана красуня з відомої інтелігентної львівської родини, яка пішла за своїм чоловіком по віддалених і занедбаних галицьких селах, та троє їхніх дітей — син і двоє дочок. Згодом і їх спіткала доля виселенців та скитальців по “необ'ятних просторах великої імперії”.

Отець Роман-Мар'ян Берест проходив у т. зв. “Процесі 59-х”, де окрім нього серед засуджених був і, зокрема, Дмитро Клячківський, уродженець Збаража, пізніше славний керівник УПА на Волині. Вирок був однозначний — розстріл. У квітні 1941 року, коли засуджених везли на розстріл, отцеві вдалося кинути записку на клаптику паперу на вулицю. Вітер заніс його на чиєсь обійстя. Там було написано: “Нас п'ятдесят, ідемо на смерть, священик Берест”. (Остання інформація, на жаль, не пригадує видання, опублікована Ігорем Калинцем або ж Юліаном Редьком).

Так закінчилося земне життя одного з багатьох українських священиків, та й не тільки священиків, а кожного свідомого свого чину громадянина, здатного, у міру власних переконань та сили духу, до кінця пронести свій нелегкий хрест, випити чашу терпіння, не скривившись, навіть коли було дуже гірко й нестерпно. Таким, хто перетривав до кінця, приготовлено у небі вінець. Такі спонукають нас бути незламними й мудрими, своїми прикладами заохочують до наслідування розпочатих ними діл, котрі вимагають продовження, навіть якщо для цього доведеться віддати все своє життя.

На початку дев'яностих отця Романа-Мар'яна Береста реабілітовано. Хоча останків його не виявлено й досі, родині повернуто окуляри священика та частину приватного архіву.

Петро ГНИДА,
м. Львів

Народжений 1897 року у львівській інтелігентній родині, після закінчення Академічної гімназії Роман-Мар'ян вступає на теологічний факультет Львівського університету. Після висвячення молодого, енергійного і сповненого найсвятіших планів отця Романа призначають на парафію села Борусів під Бібркою. Пробувши тут недовго, він переїжджає ще далі, на Тернопільщину, у село Бишків, де близько десятка літ віддано служить Богу і громаді. У Бишках, з ініціативи отця-пароха відновлено релігійне й національне життя. Із колишніх русинів намагається він зробити, завдяки просвіті й вихованню, справжніх українців. А коли на підрадянській Україні вибухнув Голодомор, отець створює у селі комітет допомоги голодуючим українцям.

Саме тут, на Тернопільщині, зав'язуються тісні стосунки священика з Організацією українських націоналістів. Відбувши кілька організаційних конференцій, він пише, що переконався, що тільки ОУН, завдяки своїй всенародності та охопленню усенациональних ідеалів, спроможна повести за собою народ.

У червні 1934 року нарешті о. Роман-Мар'ян Берест стає священиком села Полоничі (тепер це Буський район Львівської області). Приїхавши у село, отець застає у ньому розстріл культурного життя. У селі, де на тисячу населення припадало до чотирьох поляків, розстріл українського життя був аж надто очевидний. Не було тут ані читальні, ані відділів різних культурних товариств, як от “Луг”, “Сокол”, а “Просвіта”, за словами отця, діяла “десять літ на папері”. І уже з перших днів новий парох починає суцільне відродження національно-релігійного життя у селі. Так, його заходами переобрано новий склад відділу “Просвіти”, де (як свідчать про це та інше архівні дані фонду Товариства “Просвіта” ЦДІАУ у Львові) він став заступником голови. Згодом, потай від поляків, почалося будівництво читальні.

Цікава також історія храму архистратига Михаїла у селі Полоничі. Старий храм, за словами старожилів, згорів 1895 року, натомість сучасне приміщення цер-

кви було подароване полоничанам із села Новосілки, у котрій ще правив Маркіян Шашкевич.

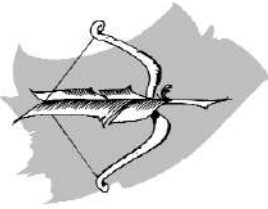
Активна діяльність отця Береста одразу ж викликала реакцію польських кіл. “Найбільше шкодив мені, — пише отець у своїх записках, — вїйт і писар”. Потім почалися реальні погрози розправи у випадку продовження активної національної і релігійної діяльності. А поліцей із сусіднього Задвір'я прямо сказав полякам: можете робити з ним, що захочете, я нічого не буду ані бачити, ані чути. Та о. Роман не тільки не злякався погроз, котрі лунали на його адресу, а ще й відповідав, що той, хто хоче з ним поквитатися, може зустріти його на вузькій стежині, котра веде від залізничної станції с. Задвір'я до Полонич.

Коли врешті у селі постала читальня, то заходами священика з'явилась у ній чимала бібліотека, а також невеличкий театр, де місцева молодь брала участь у п'єсах відомих українських драматургів.

Небракувало також отцю Роману Бересту недоброчинців і серед своїх. Намагалися звинувачувати отця у справі зі збором коштів на фонд “Просвіти” чи то ще якихось, на їх розсуд, огріхах.

Як прийшли “перші совіти”, то в селі спочатку стали з'являтися червоні агітатори, що, збаламучуючи народ, на всі тони розмальовували чудове життя у Країні Рад. З'явився і в Полоничах такий. Зібрав людей під “Просвітою” й став розповідати казочки. Каже, все у нас є, нічого не бракує, промисловість працює на вищому рівні. Народ, що уже трохи знав, яке то щасливе життя там, за Збручком, підсміюючись собі у кулак, почав ставити цьому лектору каверзні запитання. От один дотепник і питає: а холера є у вас теж? Той, вочевидь, не схопивши суть галичанського словечка й іронії, тут же, із заподлякливою, у тон попередній промові, став відповідати: е! е!, мовляв, у нас усе є! Чим викликав шалений регіт юрби.

Голова та секретар новосформованої ради, котрі й раніше були у неприязних стосунках зі священиком, одразу ж поставили його поза законом. Так почалося нове гоніння та нашу церкву й зокрема на священика Береста. Доля не помилювала й кривдників отця.

Олена БОНДАРЕНКО

«Цукерберг проти Ощадбанку», або Новітній досвід правового самозахисту

Вимагати від чиновника сумлінного виконання його обов'язків не годиться. Тобі, мізерному прохачеві, повинно бути “невгодно” відволікати поважну персону від процесу “думання про доленосне”. Настільки “невгодно”, що коли тебе посилають куди-небудь чи й невідь-куди, ти, зазвичай, сумирно дякуєш і з полегкістю рушаєш.

Ця вавка — з радянських часів. Коли таксистові казали зупинитися за два квартали, бо “вам незручно буде там розвертатися”.

Ще — нафталінова гордість, як відомо, “у совєтських особєнная”: “Я за себе ніколи не прошу (не вимагаю, не скаржусь, — потрібне лишити), тільки за інших!” Коли ти не можеш заступитися за себе та найближчих — ти за інших вступишся?..

Прикладом, як захищати себе, була і є для мене мама. Це допомогло їй вижити в радянських таборах і стати разом з іншими жінками проти танків у Кенгірі 1954-го.

Я почала захищати мою маму. Від АТ “Державний ощадний банк України”, по-простому — Ощадбанк.

Аби не переповідати двічі аж геть не “мімішну” історію, пропоную увазі шановного читачтва мого листа до пана Пишного Андрія Григоровича, Голови правління Ощадбанку. Фейсбук. Вільний доступ.

“23 жовтня 2017 р. 14.32

Шановний пане Андрію!

Не маю жодної певності, що отримаю бодай якісь ознаки реагування. Але спробую.

Мене звати Олена Бондаренко. Була народним депутатом 3-6 скликань. Статків-маєтків не маю, живу як усі україньці, спілкуюся з чиновниками “з цього боку віконечка”. Моя мама Ольга Олександрівна Бондаренко — політ’язень із 13-річним “стажем”, учасниця повстання в Кенгірі. Зараз їй 91 рік, і 3 жовтня їй зробили операцію на оці, крім того, вона практично нічого не чує. 9 жовтня мама пішла до відділення Ощадбанку на Дніпровській набережній отримувати пенсійну картку. (У вересні співробітники відділення сказали їй, що термін дії картки завершився, і вона зможе отримати нову разом із черговою пенсією, тобто починаючи від 8 жовтня.) Повернулася приголомшена: керівниця відправила її до іншого відділення — на Червоноткацьку, 35.

Тоді до відділення на Дніпровській набережній пішла я. Керівниця, яка назвалася О. Л., пояснила мені, що маму відфутболили на Червоноткацьку, бо “вона не виглядає на 91 рік і не заперечувала” (вочевидь, тому, що нічого не розчула). Зрештою, пообіцяла, що мамину картку передадуть через кілька днів до відділення на Дніпровській набережній, 3, вирахувавши за послугу з пенсії 20 грн, і вона особисто одразу зателефонує мені, коли картка “прийде”.

Дзвінка я так і не дочекалася. Мама 20 жовтня 2017 р., за моєї відсутності, вирушила самотужки знову до відділення, де їй співробітник на прізвище К., який називався “провідним економістом”, сказав, що ніхто картку передавати не буде, і щоб вона таки їхала на Червоноткацьку, 35.

Банк “переміг”: 91-річна глуха й напівсліпа жінка поїхала туди. Провела там понад 2 години, щоб почути, що її картки... немає.

Не хочу ділитися своїми емоціями. Лише додаю, що моя мама перебуває у стресі. Якщо з нею щось станеться... втім, здається, такі дрібниці, як людське життя і здоров'я, у нинішньому чиновничому середовищі нікого не хвилюють.

Отже, чекаю на Вашу реакцію. Не надсилаю офіційного звернення, добре знаючи з досвіду депутатської роботи, як чиновництво вмів “відписуватися”. Нехай це буде

тестом на Вашу особисту порядність і (даруйте за непопулярний нині термін) людяність.

Залишаю за собою право свого листа оприлюднити.

З повагою,
Олена Бондаренко”.

Щоб було зрозуміліше: пішки з відділення на Дніпровській набережній, 3 до зупинки маршрутки, доїхати маршрутою, потім пішки — і ви на Червоноткацькій, 35. Для молодшої людини — можливо, заввирашки. Для 90-літньої — якість не тее...

Виправдання: вона “не виглядає на 91 рік”. Тобто, цілком може чалапати, куди пошлють, заввирашки, треба тільки уточнити свій вік. Років 30? 40? А як вам фраза у відповідь на мою — шкодую, зайву — про мамині табірні 13 років: “Моя бабуся — Герой Радянського Союзу. По соцтруду”?..

Але холера — я таки насправду застановилася. За часів депутатства отримувала безліч пустих, лукавих і безсоромних відписок — але ж то були “кучмісти”, “януковичі”, — що з них узяти! Тепер же, як написано на головній сторінці Ощадбанку: “У березні 2014 року після Революції Гідності до Ощадбанку прийшла команда на чолі з Андрієм Пишним”. Свої, тобто, з гідністю!

І стало мені порожньо, сумно, безнадійно.

Утім, розуміючи, що саме на ці безнадію, покірний відчай і сумні лінощі й розраховано, все ж офіційну скаргу на ім'я Голови правління почала готувати. Про що й повідомила друзям і подругам у мережі.

Посипалися коментарі. М'яко кажучи, різні.

О 16.04 на мій пост відреагував п. Пишний (чи його помічники): “Пані Олено. В ситуації розберемось. Приношу вибачення Вам та Вашій мамі”.

За 30 хвилин вигулькнув іще один пост від імені Ощадбанку — пана Сергія Г.: “...Приношу вибачення від імені Банку за ситуацію. Будь ласка, напишіть мені в особистій повідомлення Ваш контактний номер телефону для зв'язку. Оперативно проаналізуємо ситуацію та надамо Вам зворотний зв'язок по ситуації”.

А друзі тим часом від душі вправлялись у епітетах, навіть пропонували... вдатися до “репресій”. Дехто притрьмом кинувся втаємничувати пана Г. у власні проблеми, яких, зрозуміло, вагон і візочок, і він став обіцяти розібратися у кожному випадку окремо... Я почувалася захисницею прав знедолених.

Однак із конституційними правами моєї мами, систематично та з особливим цинізмом знедоленої за різних часів і влад, — із місяця не зрушило.

24 жовтня о 10.48 я написала у ФБ: “Осучаснилися”.

Подякувала всім, хто відгукнувся. Втішилася, що тема таки пролунала — бодай у Фейсбуці — бо вона болюча. Нерідко — трагічна для стареньких, які покірно ходять від одних дверей до інших, чекають “через тиждень”, “через місяць”, а водночас... очікують смерті як завершення приречень, що нині набули фантастичного розмаху.

Розповіла про нову мамину вилазку до відділення ОБ на Дніпровській набережній, 3 — куди її “нагнали” з Червоноткацької, 35. “Провідний економіст” (той самий, який скерував маму на Червоноткацьку) видав їй нову картку. А вона ВИЯВИЛАСЯ ЗАБЛОКОВАНОЮ. На питання, що мамі з нею робити, знизав плечима: “Приходьте завтра”.

До пана С. Г. (скорочено): “...сьогодні вранці у відділення ми прийшли вдвох. “Провідний економіст” повідомив, що тепер БУДУТЬ ВИПУСКАТИ НОВУ КАРТКУ, треба прийти через тиждень. Пояснили, що відбувається, він не зміг. На питання, чому відправив стару жінку, глуху, після операції, даруйте, де відько добридень каже, — заявив, що “вона сказала, що займатиметься донька”, хоча мама заперечила такий факт. На питання, чому збрехали, що вона забула пін-код, і тому картка заблокована — теж не відповіла. Нарешті вийшла керівниця... Знову повернулася до теми “молодості”: “Вона молодо виглядає на фото” — себто, в обличчя чи паспортні дані вона навіть не дивилася?.. Нарешті звалили все на банк, що на Червоноткацькій, 35: мовля, це вони заблокували нову мамину картку, чому — вони не знають, і всі питання — до них... Звичайно, жодної картки мама не отримала. Тепер у мамі:

— немає пенсії;
— немає пенсійної картки;
— немає певності, що коли-небудь буде і те, й інше;
— немає надії на те, що Україна буде такою, за яку віддавали життя її друзі;
— вона не розуміє, чому за цих людей мали гинути герої Кенгіру і герої Небесної Сотні...”

Р. S. Напередодні увечері зателефонувала пані Л. з відділення на Червоноткацькій. Якісною російською вона пообіцяла, що картку виготовлять і передадуть.

Про те, що її не лише виготовили, а вже й заблокували — нічирк...

О 13.04 замельдувався п. Сергій Г. Вибачився за непорозуміння, (скорочено): “...картка буде доставлена у зручне для Вашої мамі відділення...”

— із співробітниками відділення буде проведена відповідна робота...

— не поміляється той, хто нічого не робить.

Спасибі Вам за те, що детально описали ситуацію. Для нас важливо отримувати зворотний зв'язок — це допомагає удосконалюватись...”

Я: “Пане Сергію, це — відписка. Якщо Ви вважаєте хамство, зневага, знущання зі старих людей — непорозумінням, то як можна “вдосконалюватись”?.. Мені здається, що... на такі речі, як зневага, беззахисність, розпач, самотність старих людей, яких можна і, виявляється, треба — штурхати, кричати на них, просто не мати за людей, — у нашій країні просто не вважають”.

Щодо країни — каюся, це я дарма, з відчаю. Бо не країна винна, а ті, хто владарюють і дають приклад...

Скаргу панові А. Пишному я підготувала — офіційну (згідно з вимогами чинного законодавства). Негайно припинити порушення конституційних прав. Негайно відреагувати та повідомити про результати.

Перепрошую гречно, що забагато літер. Маю вже якість видобути з цієї халепи, а вона — халепа — має вже нарешті видобутися з мене.

Отже, 26 жовтня зателефонувала Н. В. з відділення на Червоноткацькій, 35 (я так розумію, що воно ієрархічно “головніше” за “будинком з химерами” на Дніпровській набережній, 3, тому весь час фігурує.) Вибачилася. Сказала, що привезуть картку мамі додому. Потім зателефонував О. М. — вочевидь, начальник Н. В. Вибачився. Сказав, що розуміє, як ніхто, бо в нього 91-річний дідусь: “Гарантую, що в разі, якщо сьогодні до кінця дня не привезуть картку, я сам її привезу”. Увечері Н. В. зі співробітницею привезли картку. На той момент я саме викликала мамі “швидку” — тиск бив усі рекорди. Картку активували за допомогою якогось портативного пристрою (котрий довго не хотів спрацювати). Рясно вибачилися. Гречно спілкувалися. Залишили візитку.

Потім приїхала “швидка” і “відремонтувала” мамі тиск.

Словом, “хепі енд”. Щасливе завершення (?) тобто.

Уклінна дяка всім, хто до такого “енду” долучився. Найперше — друзям і подругам у соцмережі, котрі створили атмосферу, в якій чиновники заворушилися.

Звичайно — Фейсбуку. Бо як би ще ми з вами привернули увагу великого та дрібного начальника до проблеми “дуже маленьких” українця чи українки?

А може, ще й особисто Цукербергові, засновникові мережі Фейсбук, подякувати? Він (чи його помічники) мабуть, відгукнувся б — адже сучасний, на відміну від наших дольодовикових...

Але чому “щасливе завершення” — зі знаком запитання?

Бо коли стало відомо, що мамі треба знову по якусь холеру йти на Дніпровську набережну, 3, мама (вперше за моєї пам'яті!!!) плакала як дитина, примовляючи: “Оленочко, я не можу, я не піду, я не маю сил...” Люди з маленького банківського відділення виявилися потужнішими за кенгірські танки...

Ще чому? Бо проблема, ніби вирішившись у окремому випадку, нікуди не поділася. Щоб чогось домогтися, “маленькі” українці повинні мати, даруйте, якийсь “козир” у рукаві, бодай “бабусю — Героя Радянського Союзу по соцтруду”. Бо тим, хто може пред'явити лише похилу спину й мозолі, — зась. На своїх (точніше, не своїх) місцях лишається чимало некомпетентних, безвідповідальних, невихованих людей, які застигли у бойовій стійці перед генетично заляканими, безпорадними бабцями й дідусями, тітками й дядьками.

Залишилася цілою відшліфована система чиновничих стосунків зі “споживачами послуг”, яка ґрунтується на відмазках, відмовках, відписках, пристосуванні та круговій поручі.

Залишилося, зрештою, наше рабське, жалюгідне радянське “якось невгодно”, коли йдеться про власні права та законні інтереси. Нічого дивного, самостійників (у сенсі також глибоко особисті, персональної самостійності) з нас вибивали і вибивають усім, чим втраплять — Сибіром, Голодомором, кулями на Майдані, мінами у Донбасі, мертвною байдужістю... На щастя, лишилося чимало спроможних дати відсіч і домогтися свого. Це обнадіює.

І все ж... Якщо в тому цілому горопашному Ощадбанку знайшлося бодай кілька людей, котрі відреагували (й то публічно), і відповіли, й зателефонували, і приїхали, й перепросилися...

Може, справді щось “осучаснюватиметься”, “вдосконалюватиметься”, йтиме на краще — бодай поволі? Як гадаєте?

Післяслово. Скаргу панові А. Пишному, Голові правління АТ “Державний Ощадний банк”, я не надіслала. Може, ще напишу листа. Чи “Слово Просвіти” надішлю з публікацією. А раптом прочитають?..

Павло ДОНЕЦЬ,
м. Дніпро

АТОшні бувальщини

Про мою спину

Ще покійні Мама постійно мене осмикували: “Не квапся ставити хрест на людині, не поспішай розвішувати ярлики”. Оце пригадалися ті мудрі слова — зателефонував однополчанин Денис (кілька місяців прослужили разом на одному ВОПі*).

Російськомовний, не українець. Ну, точнісінька тобі копія отого кіношного одесита, зіграного Бернесом, — зі стрічки “Два бійці”: невгамовний веселун і жартівник, балакучий що біда, щедрий на вигадки й розіграші. Ще й такої ж, як і в фільмового Аркаші Дзюбіна, професії — зварювальник. Причому — найвищого класу! Я бачив у телефоні його зварені зі сталі скульптури — шедеври!!!

Його було мобілізовано у 5-ту хвилину. Від повістки не ховався, але й у захваті не був. Мали з ним довгі бесіди. Чесні. Відверто зізнався, що співчуває тим, хто загинув 2 травня в Будинку профспілок. Того дня, згадував, був готовий бігти їм на допомогу...

Я, після тієї розмови, подумки визначився: в разі чого цьому спину не підставляти.

І от його дзвінок (уже рік, як він дембельнувся, а я — на кілька місяців пізніше).

Довгенько гомоніли про наше армійське життя-буття. Про пса Дембеля, який моторошно “підспівував”, коли мій співрозмовник грав футуристичний “джаз” на подарованому волонтерами баяні. Про неймовірний наш футбол на любовно сотвореному майданчику між бліндажами. Багато чого пригадалося...

Коли це раптом він видав: “А знаєш, Петровичу, я ж недавно на передок ходів записуватися... В “Правий сектор”... Не взяла пока...”

Хтозна, може, скоро й зустрінемося. Десь на передку — якщо х...ло своїм “Заходом-2017” попре на нас повномасштабно. І, певно, я вже перегляну свої висновки щодо цього однополчанина й своєї спини...

Венеційський капець

Ех, якби ж мій напарник хоча би не був шульгою!.. Його ліва зовсім онімела — тож залишатися Максимові на ВОПі стало абсолютно неможливо. Однею рукою ні з автоматом не впорався на варті, ні на кухні — з ополоником та сокирою. Доповів я ротному, і вже наступного дня заїхав до нас, десь ополудні — вже спекотному тут, на Донбасі, всередині травня — начмед батальйону. Ми допомогли “однорукому” Максому швиденько закидати в заплічник усе необхідне, провели до сараєного РАФіка.

Молодняк наш (а більшість нашого відділення мені у діти годяться) такий раритет, певно, ніколи й не бачили зблизька. Та і я востаннє їздив на таких маршрутках по Дніпропетровську ще на початку 1990-х...

Сів мій Максим у ту наскрізь проіржавілу розвалюху. Як загриміло те диво без глушника, як завишало незмашеними підшипниками!!! Мабуть, у сусідньому селі (де, як мінімум, кожен другий — сепар) точно кинулися телефонувати “на той бік” — попереджати своїх ефесбешних кураторів, що на позиціях “карателів” почалися якісь танкові маневри...

— Вибачте, хлопці... — Мак-

сим був похмурий, та не лише від болю — широко соромився, що покидає наше відділення, в якому і без того некомфортно.

Спершу відвезли Максима до Красноармійського шпиталю. Звідти, разом із важкопораненими, — літаком! — до Дніпра. Один із хлопців, майже весь обгорілий, так стогнав усю дорогу, що Максим, котрий сидів поруч і допомагав медикам тримати “походну” крапельницю, сам ледь не вмер “від розриву серця”...

Далі важких, просто на дніпровському летовищі, перенесли

Правда, комбат, заїжджаючи до нас із перевіркою, уперто вимовляв у другому слові цього “позивного” замість “у” — “а”...

Що складніше

Заїхали в гості сусіди-айдарівці. З бувалою в бувальцях джипа вийшло п’ятеро: троє бороданів, хлопчина з оселедцем й дядько з густою русавою чуприною. Стали в коло, пішла балачка, вітерець напнув нам за спину сиве тютюнове вітрило. Один із бороданів світить виразними синьо-зеленими очима. Питаю: “Певно, до війни ви були якимось гуманіта-

прислужилося об’єднання наших церков ув одну. Але обидва визнали, що досягти злиття КП й МП, а також інших, мабуть, буде ще складніше, ніж перемоги в цій клятій війні...

600 тисяч

Людей на нашому ВОПі не вистачає, тому заступаємо на варту із напарником Максимом у режимі “на добу через добу”. Звісно, не досипаємо, але Макс невблаганний: не спати обом! Бо, буває, деякі хлопці домовляються між собою: спершу один трохи покімарить, потім другий...

Я й досі не розкусив: чи то таке в Максима завзяття до служби, чи просто страх. Хтозна...

Може, й справді, перше. Колиш мій суворий напарник працював в охороні величезного супермаркета, тож вмів тримати граничну пильність протягом багатьох годин.

Можливо, друга причина. Бо ДРГешки** сепарські, як вічно нагадує нам комбат, доволі регулярно лаяють десь біля нас. Он у сусідів-ВСУшників, по той бік найближчого до нас села, після такого “візиту ввічливості” — кілька 200-х і 300-х, а одного нашого хлопця ті забрали із собою, як “язика”...

По правді сказати, Максимові справді є чого боятися і будь за що виживати. Є для кого жити: жінка ось тільки народила. Це вже четверте його дитя. По одному синочку було від першої й другої жінки, а оце від третьої дружини — вже двійко, доця й синочок. Ще й удочерив доньку Марини від її першого, невдалого шлюбу. Тож малечі у Максима — аж п’ятеро...

— Петровичу, я тобі чесно скажу: мене в армію зтягли силком, я страх як опирався, — якось зізнався мені напарник. — До мене навіть із міліцією приїжджали, коли вручали повістку. А в мене ж Маринка ходила вагітна, ось тільки народить — і за законом не мали вже права мобілізувати. Але у військкоматі сказали: “Ну, ще ж не народила — значить, вперьод!”

Всі чоловіки у відпустку додому як приїжджають, то розслабляються, відпочивають, а Максим усі ці дні знай сокирою махає — нарубує днів Марині топтити. Бо газ до їхньої хати одрізали за борги ще попередніх господарів.

Із Дніпра Максим із Мариною виїхали нещодавно. За комуналку, коли жили у квартирі (у доволі престижному районі, майже в центрі), тягли з них шалені гроші. От і зважилися на таке, для рідних геть не зрозуміле рішення — в село!

Максим — непитуший, роботящий. Гарний і надзвичайно сильний молодий чоловік. З радістю почав нове життя: все в його вмілих руках просто горіло! І город посадили з Мариною, і занедбаному садку дали лад. І хату відремонтував власноруч (не дарма ж свого часу далі він довгенько підробляв будівельником!). Хоч ні з ким з місцевих не загри-

до іншого літака. І той помчав їх до Італії, до якихось європейських світил, що безкоштовно лікували українських поранених атошників...

Зв’язок із Максимом увірвався. Увечері я додзвонився до його дружини. Маринка приголомшила:

— Макс уже у Венеції!

Вона говорила з ним ув обід, але зв’язок був геть поганим...

Кілька раз перепитав: невже справді у Венеції? А тоді згадав напарникові слова про “борт на Італію”. І прийняв те на віру. Так і ротному доповів...

Ротний також тричі мене перепитував... А тоді ще й комбат мені телефонував (видно, перед доповіддю комбригу хотів пересвідчитися, чи ротному, бува, не причулося):

— Що, аж у Венеції?! Ну, це капець!..

Мене, звісно, трохи потерзали — як такого важкого пацієнта “до останнього” тримав на ВОПі?! А за кілька днів — дзвінок від Марини.

— Петровичу, вибач! Я все наплутала — Максим у Вінниці, а не у Венеції! — сповістила майже радісним голосом. — Там хороший шпиталь, і годують добре. Ще, може, й додому відпустять — на кілька діб після виписки.

Ох, як же мені було незручно переказувати оце все ротному! Підставив Сашка нашого...

Макс більш-менш вичухався; а коли його рука запрацювала майже “на повну потужність”, добився, щоб його повернули “до своїх хлопців”, хоча нас уже перевели на нову позицію. Він привіз гостинців — “оце із Вінниці, і оце”. Хвалився, що й жінці з дітьми також багато чого накупив. За що, звісно ж, миттєво отримав від нас новий “позивний” — Венеційський купець!

рієм — геть не схожі на того, хто з касти воїнів. Швидше — з касти жреців”. Ова! У самісіньке яблучко!

— ...Так, я священик, — спершу зашарівся, а по паузі відповів він.

Розговорилися ближче. Його ім’я — Вахтанг, бо, як і в покійного Гіви Гонгадзе, батько грузин, а мама — українка. Служить в УПЦ МП, має парафію в одному з величезних храмів Харкова.

— Так, моїх колег тут рідко зустрінеш... — перехопив мій здивований погляд співрозмовник, трохи почервонів і опустил очі.

Вахтанг служив у “Айдарі” ще 2014-го, а зараз просто прийхав провідати своїх друзів.

— Слава Богу, під час моїх чергувань не сталося нічого ТАКОГО, що заборонено робити священику, — випередив моє запитання Вахтанг.

Із його розповіді, “неправильність” “москальського попа” не лише в тому, що він пішов до добробату (і аж ніяк не капеланом). Владика не раз відправляв Вахтанга за демократичні погляди “на заслання” до найбільш бідних парафій. І тамтешні бабусі, котрі, як удавка, тримають за горло священика ледь не в кожній церкві, нашіптували йому: “Отче, робіть все, як ми вам скажемо, і у вас все буде гаразд — і копійчка назбирається, й усе інше”. А як ні, підлякували, будемо скаржитися на вас владі! “Та я тому й тут, серед вас, бо інші бабусі, такі, як ви, вже наскаржилися на мене”, — сміявся Вахтанг у відповідь.

Вахтанг вважає, що саме через таких от бабусь, котрі свого часу голосували ясно за кого, ми й маємо нині криваву колотнечу на сході...

Гомоніли й про те, як досягти в Україні миру. І як би цьому

зався, а навпаки — усіляко старався подружитись, практично зразу, як тільки засяяло доглянутістю Максимове подвір’я, сусіди почали йому дружно й запекло заздрити.

Та все одно, говорив Максим, задоволений, що переїхали. Згадуючи його історії, розказані довгими безсонними ночами, здогадуєш чому. Як це незрідка трапляється з сином поважних батьків, в юності зв’язався із босяцькою “кумпанією”: шереху — на весь мікрорайон! Урешті після одного з “подвигів” загримили за грати до “малолітки” усі, крім Максима й ще одного пацана. Отоді і призадумався. І, щоб назавжди звільнитися від неприємних важких спогадів, гайнув рішуче на село...

— Знаєш, Петровичу, а я ж колись у людину стріляв, із самострілу — був такий гріх по молодості... — наче на сповіді, та з певним острахом признався мені якийсь Максим. Переживав, чи не викличе в інтелігентика-гуманітаря якусь відразу чи ще щось подібне. А мені ж, навпаки, спокійніше стало: раптом щось трапиться, хоч хтось у нашій парі стрільне без зайвих вагань...

Ми доповнюємо один одного, як в отих анекдотах про сліпого й глухого. Максим бачить у темряві, як кіт, а я маю гарний слух (це, певно, родинне: дід мій зорганізував колись зі своїх синів справжній ансамбль народних інструментів; ходили по свадьбах, грали у сільському клубі — певно, перепало щось від діда й моїм вухам). І скільки через це кумедних ситуацій! Підгукує — пошелки — мене Макс на свій край посту:

— Петровичу, може, хоч ти розбереш, що воно там за фігура? (Напарник не хоче до пори світити ліхтариком, аби не викрити себе).

А я хоч нічогосінько й не розберу в тому густому чорнилі ночі, та впізнаю тихе гарчання нашого чотирилапого помічника, пса Дембеля. Не злісне, як на чужаків чи ще за якоїсь тривоги. (З усмішкою просту на звук (Максим ззаду аж кипить від люті за таку мою “необачність”). Підходжу до “їжаків” із соснових стовбурців, обтягнутих “колючкою”, на свічку на ту “фігуру”. А то ж наш Дембель сердиться й витанцює навколо... їжака! Ну, тут ми вже разом тихесенько сміємося з Дембеля, що взяв у полон отакого небезпечного “нарушителя”...

А ще десь вичитав мій Максим, що за полеглого в АТО держава заплатить його родині “аж!” 600 тисяч.

— От якщо уб’ють мене тут, та дадуть за мене ті гроші, Маринка зможе якийсь бізнес відкрити, та хоч заживе по-нормальному... — ділиться напарник зі мною своїми міркуваннями.

Вдивляюся в його завжди незворушне обличчя: жартує чи й справді всерйоз отаке надумав?

І так мені боляче стало за оті його “600 тисяч”! Ушестеро трагічніше за відомі “100 тисяч” Карпенка-Карого прозвучало воно для мене... Та де там ушестеро — в безмежну кількість разів болючіше!..

* Взводний опорний пункт.

** Диверсійно-розвідувальні групи.

Арсен ЗІНЧЕНКО,
доктор історичних наук,
професор

Зі світлою згадкою про Петра Матулу

2 жовтня 2017 року відійшов у вічність Петро Матула — відомий громадський діяч української громади в США, учасник організації будівництва пам'ятника Митрополитові Василеві Липківському у Саут Бавнд-Бруці, публіцист і пропагандист життя і творчості визначного українського духовного просвітника. Цей матеріал, підготований до сороковин його упокоєння, є не лише пошануванням його пам'яті, а й світлою згадкою про Митрополита, розстріляного 27 листопада 1937 р.

Петро Матула народився 1928 року у селі Лисича Балка Катеринопільського району Черкаської області. Усі його рідні були корінними селянами. Батько, Мусій Германович, деякий час перед утечею з Лисичої Балки (1932), працював у сільській раді "книговодом" (бухгалтером). Мати, Килина Тарасівна, була гарною господинею, виховувала двох дітей: Петруся і його старшу сестричку Тосю.

Напередодні арешту батько втік із села й опинився у Краматорську, на Донбасі. Там улаштувався книговодом на заводі ім. Сталіна. Петро Матула згадував, що "через декілька місяців ми (мама, сестра і я) приєдналися до нього. У Лисичій Балці ми вже зазнали голодомору, але дякуючи мішкови зерна, що його мій дідусь закопав на стоянці корови (яку забрали від нас до колгоспу ще раніше), ми вижили".

Здобуття освіти Петрові Матулі перешкоджали різні події: перші чотири класи десятирічної школи він успішно закінчив, а п'ятий перервала війна. Про радянські "методи" перевиховання промовисто свідчить ще один спогад. "Пригадую, як одного разу зібрали нас, дітей із декількох шкіл, у місцевому театрі і там нас повчали: як тільки побачите, що ваші батьки чи дідусь і бабуні пишуть чи говорять такі символи, як ХВ чи БОГ, ви повинні їх негайно заявити в міліцію, бо то вони комунікуються з білогвардійцями і кажуть "Хотим Войны, Белье Отряды Готовы". Решту середньої освіти хлопець отри-

мав в українській школі у Німеччині, в яку вступив після "воєнної перерви" у 1945 р. і закінчив у 1949 р.

1943 року родина Матул вирушила самотужки на Захід: їм пощастило потрапити у товарний вагон потягу. Таким чином вони потрапили до Брешлау в Польщі (тепер Вроцлав). Хлопцєві тоді було 15 років. Їх долучили до т. зв. "остарбайтерів", до праці на фабриці Круппа. Коли ж наприкінці 1944 року наблизився фронт, батьки вирішили рухатися далі на Захід. Таким чином Матули дійшли до Баварії. Спочатку жили в якійсь клуні, батьки ходили по людях просити їсти, а невдовзі їх розібрали місцеві "бауери" (фермери) для роботи в господарствах. Жили в різних бауерів аж до капітуляції Німеччини в травні 1945 року.

Родина Матул опинилась в окупаційній зоні американців. По всіх окупаційних зонах Західної Німеччини була мережа українських таборів. У них українці влаштували організоване життя: були церкви, школи, театри, виголошувалися наукові доповіді, були спортивні й молодіжні організації, був Пласт і т. ін. Табір, у якому перебували Матули, був у місті Вагнера, Байройті. Школу цього табору визначило німецьке міністерство освіти. У тій школі Петро Матула закінчив середню освіту в 1949 році.

Велику частину мешканців українських таборів американці й англійці передали совітській адміністрації і їх вивезли в СРСР. Матулам удалося засвідчити, що вони начебто з Галичини й не потрапити в ту страшну пастку. У Західній Німеччині сім'я Матул пробула 6 років, а наприкінці 1949 р. дістала дозвіл їхати в Америку.

Ще 1947 року Петро Матула познайомився з гарною україною Олею, з якою згодом одружився. Пані Ольга Матула багатьох років присвятила благодійній діяльності Сестринства Св. Ольги при УПЦ Св. Андрія, що у Вашингтоні.

Постійним місцем перебування в США для родини став штат Нью-Джерсі. Спочатку Петро

Матула знайшов місце у ресторані, де мив посуд, наступна робота — миття автомобілів на бензозаправці, далі — у цеху, де виробляли якісь металеві деталі, там він працював на токарному станку, як на фабриці Круппа в Німеччині.

Кількома місяцями згодом пан Петро вступив до інженерного коледжу. Після його закінчення 50 років він пропрацював інженером. Спочатку на фірмі, яка будувала "хмародери" і "великі мости". А вечорами впродовж чотирьох років ходив до школи здобувати ступінь магістра. 1966 року родина переїхала на околицю Вашингтона, де Петро Мусійович почав працювати у дослідній лабораторії морського флоту Америки. Після тривалої праці в ній 2002 року пішов на пенсію.

Своїх дітей подружжя Матул виховали українськими патріотами. "Все наше життя ми прожили з Україною в серці, — наголошував пан Петро. — Вся наша діяльність була спрямована на користь України. Але ми заколихали себе в одну наївну нереальність: ми були переконані, що як тільки з України зняти пута, все населення України, принаймні всі українці, зразу стануть принциповими, національно свідомими, українськомовними Українцями!".

Порівнюючи американський та український способи життя, Петро Матула зауважив прикметну відмінність: "Я колись був вийшов із таким підсумком: індивідуально американці можуть бути наївними, але гуртом вони створили собі державу, якій здригати світ; індивідуально українці є мудрими, а ось гуртом не

зуміли вибороти собі державу з життям у добробуті". Петро Матула був серед тих американських українців, які бачили сенс свого життя в організації спільнодіяння української громади.

Йому належить чільна роль в організації такого спільнодіяння у справі побудови пам'ятника видатному українському просвітникові, педагогові, історикові, духовному очільникові Української Автокефальної Православної Церкви Митрополитові Василеві Липківському (1864—1937).

Петро Матула був не просто учасником, а осередковим організатором цієї великої справи від початку й до кінця. Як свідок подій виклав їх у документованій книжці під назвою "Історія пам'ятника Митрополитові Василеві Липківському" (Вашингтон, 2009). Він відзначає, що ідея спорудження пам'ятника завдячує виданню о. Петром Маєвським і Братством ім. Митрополита Василя Липківського "Проповідей на неділі і свята: Слово Христове до українського народу" (1969 р.), які відкрили велич духу Митрополита та його діянь у творенні УАПЦ 1920-х років.

Петро Матула брав активну участь в одній з українських молодіжних організацій США — Об'єднанні демократичної української молоді (ОДУМ) від початку її заснування 1950 року. Разом із двома активними ОДУМівцями інженером Олексієм Шевченком та докторами Юрієм Криволапом й Анатолієм Лисим вони й стали пропагувати необхідність монументального відзначення пам'яті Митрополита. П. Матула з документальною точністю зафіксував послідовність створення Комітету Пам'ятника (16 лютого 1976 р.), одержання благословення на спорудження пам'ятника від тодішнього Митрополита УПЦ у США Метислава (Скрипника), організацію просвітницької діяльності Комітету задля пропаганди діянь і спадщини Митрополита Василя Липківського. Чималий внесок у цьому належить самому Петрові Матулі. Його перша стаття стала

своєрідною програмою у втіленні в життя задуманої справи — "Дорожимо Своім Рідним — плекаймо пам'ять про Великого Митрополита України бл. П. Василя Липківського". "У послідоючих дописах я продовжував впроваджувати Митр. Липківського, представляючи його погляди на різні теми на основі його проповідей, напр., про якість українця, про відродження України, про кобзарів. У дописі про ОДУМ і пам'ятник Митр. В. Липківському я знову представив Митрополита цитатами з його проповідей", — писав П. Матула.

Ці публікації сприяли створенню інформаційної основи для ширшого і глибшого ознайомлення української громадськості зі спадщиною Митрополита, а відтак — формуванню громадської думки й організаційних підстав для збирання пожертв на майбутній пам'ятник. Не обходилося без перешкод і незгод щодо вибору місця для пам'ятника, вибору виконавців моделі, скульптурного й архітектурного образу пам'ятника. Петро Матула не раз вживав заходів "дипломатичного маневрування" для подолання розбіжностей та особистих амбіцій. Це йому вдалося розв'язувати успішно завдяки тому, що він не тільки виявляв послідовність і наполегливість у просуванні масштабного задуму, а й умів тактовно відступати неначе в тінь, аби не заважати руху вперед.

Важливу роль Петро Матула відіграв у справі залучення до розроблення моделі пам'ятника відомого скульптора Петра Капшученка (кінець 1981 р.), в організації непростих перемовин із митцем у коригуванні проекту й розробленні архітектури постаменту. Зрештою, 23 жовтня 1983 р., в річницю Першого Собору Церкви Митрополита Василя Липківського, відбулося посвячення пам'ятника на меморіальному українському цвинтарі у Саут Бавнд-Бруці. Головну доповідь на цій події виголосив Петро Матула.

Зважаючи на сказане, Петро Матула заслуговує на найбільшу вдячність, теплий спомин і Вічну Пам'ять.

На 92-му році життя помер Володимир Караташ

Сергій ПІДДУБНИЙ,
м. Голованівськ,
Кіровоградська обл.

Караташ Володимир Михайлович, 1926 р.н., "активний член Організації українських націоналістів-бандерівців, — зазначалося в кримінальній справі, — завербований Андрієм Ковалем у квітні 1943 року, псевдо "Глек"; відвідував таємні зібрання членів ОУН, розповсюджував серед молоді антирадянські націоналістичні листівки, заготовляв для загону Української повстанської армії під керівництвом "Сталевого" зброю — 2 карабіни, гвинтівку, автомат ППД і продукти — 15 кілограмів хліба та 2 кг сала, мав на озброєнні наган, вивчав військову справу і готував себе для збройної боротьби з радвладом".

Засуджений 7.04.1945 р. особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Удруге за створення антирадянської націоналістичної повстанської організації (виготовляв саморобні ручні гранати, створював запаси вибухових речовин з метою підняти в таборі збройне повстання) засуджений 5.02.1953 трибуналом Біломорського військового округу до розстрілу. Верховною Радою СРСР 5.07.1953 міру покарання замінено на 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. З-під варті звільнений 26.04.1956. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. 1960 року в Америці вийшла книга "В концтаборах СРСР". На сторінці 340 книги є запис

про те, що 1952 року на шахті №7 у Воркуті викрили групу, яка виготовила близько 500 саморобних гранат великої розривної сили. Керівником тієї групи був українець з Одещини Караташ. Це про відважного вояка ОУН-УПА Володимира Караташа, двічі засудженого до смертної кари за організацію і участь у концтаборних антирадянських повстаннях.

1958 року В. Караташ вступив до Одеського державного університету на факультет іноземної мови. 1963-го з дипломом учителя англійської мови приїхав у рідний Голованівський район. Близько 25 років працював учителем у Побузькому. Навчав дітей англійської мови. Разом з дружиною Ганною Лук'янівною (дівоче прізвище Людкевич), та-

кож політ'язнем, (познайомилися в радянських таборах) виростили двоє дітей — сина і дочку. Письменник, автор книг-споминів "Обережно, гранати", "Прометей Заполяр'я" та "На барикадах Кенгіра". Кавалер ордена "За мужність", лауреат літературної премії ім. Є. Маланюка (2008 р.), літературно-мистецької премії ім. С. Шеврякова.

Я не раз писав про Володимира Караташа у своїх статтях та книгах, пишався його дружбою. Такі особистості формують та цементують націю. Слава та вічна пам'ять цій Людині.

Пам'яті Тараса Денисенка

Клубок у горлі глевчаком.
Як гірко, часе!
Ще пам'ятаю хлопчаком
тебе, Тарасе.
Ти був своїм серед птахів,
бо знав про крила.
Чому ж гостріше всіх страхів
ця звістка вбила?
Як застромивсь осінній день
в студений холод.
Немов тепер для всіх легень
кисневий голод.
Та коні вирвалися вчвал
з терпкого поля —
за той Високий Перевал,
де саяво й воля.
Хоч порожнеча вперепліт
стиска, як полоз,
скільки безмовним з гушці літ
зіткнув ти голос!
І твій талант незабудьки
пече ятрано.
За краєм неба ждуть батьки.
Та як же рано!
Такий ти, хлопче, молодий,
хоч сивоскронний.
Та вклякнув листопад рудий,
бо безборонний.
Гукнути б кризі, постривай! —
та ... біль і зам'ята.
Прощай, Тарасе. Прощавай.
І вічна пам'ять.

Станіслав ЧЕРНІЛІВСЬКИЙ,
9 листопада 2017 року

Від редакції. Просвітяни глибоко сумують з приводу відходу в іншій світі відомого кіноактора, сценариста, режисера Тараса Денисенка (7 листопада 2017 року в Києві). Серед багатьох десятків ролей, які він зіграв, особливо пам'ятні образи Тараса Шевченка у просвітянському фільмі “Тарас Шевченко. Заповіт” та “Поет і княжна”. (Режисер Станіслав Клименко). Мир душі і вічна пам'ять, Тарасе!

Микола ПЕТРЕНКО,
м. Львів

Я розшукав поміж давніми рукописами цю невеличку посвяту, писану більш як півстоліття тому.

...Воно стоїть у моєму кабінеті, на шафній полиці, поряд з мудрими та сердечними книгами. Таке собі маленьке чорне горнятко, зготовлене начеб для кави: ну от геть маленьке, я вже вимірював — не більше як на тридцять грам. Тобто, якщо вже й до кави, то лишень для здатного смакувати, не просто господаря, а гурмана. Лець плескає, ручка вища за вінця. Поміж цілого стосу книг — воно й саме як книга, бо ладне розповісти багато про що. Починаючи з того, що йому вже понад дві тисячі років. І що кави в ті часи не пили, як свідчать усі каводослідники: кави з'явилася на наших теренах кілька століть тому. А якщо воно не для кави — то для якого питва, таке дрібненьке? Для чогось ритуального? Для вина? Міцніших за вино напоїв на той час також не існувало, хіба що певного вистю медовуха.

Я й сам ще нічого не пив із цього горнятка: якась забобонна сила не дозволяла мені користуватися ним для чаювання. Ану ж як воно наділене якоюсь потаємною силою, на кшталт речей із єгипетських пірамід, смертоносну загадку яких і донині не годні розтлумачити мудрі дослідники.

А з'явилось воно в мене як дарунок саме тоді, коли ми вирішили і насправді почастуватися кавою. Було то так: у нас на телебаченні йшов мистецький журнал, і одна зі сторінок у ньому була археологічна. Молода гарна жінка — невдовзі вона стане доктором наук, професором, ще й директором найповажнішої у Львові Наукової бібліотеки імені Василя Стефаника — так от, Лариса Крушельницька розповідала про провалджені нею розкопки давнього городища на Дністровому березі поблизу Жидачева — і натрапили там на масу прецікавих речей, які колись належали нашим далеким предкам. Поміж іншого — ще й скарби, і то чималі — так, начеб їх приховав якийсь із нинішніх олігархів, це у відповідному перерахунку на ті часи.

Так-от, відразу після передачі до Лариси мало що не з обіймами підходить телережисер Борис Бобинський: виявляється, вони обоє пов'язані спільною долею, обоє лишилися сиротами, обоє запроторили у напівтюремний сиротинець для дітей ворогів народу — коли їхніх батьків наприкінці грудня 1933 року було заарештовано пильними харківськими чекістами як націоналістичних ре-

Чорне горнятко

Пам'яті Лариси Крушельницької
Таки повідомлення завжди несподівані. Хоча часом і передбачувані, як і цього разу: роки, стражденне дитинство...

Померла Лариса Крушельницька, на вісімдесят дев'ятому році життя.

зидентів, агентів польської і ще якоїсь там контррозвідки. Нещодавно перед тим обидві родини повірили сталінській пропаганді, приїхали зі Львова розбудувати нарешті вільну Українську Державу, — а знайшли собі кінець на соловецьких обширах від катівської кулі. Борисів батько відомий і знаний поет Василь Бобинський, Ларисин батько, теж письменник Іван, ще й не сам, а із батьком та братом. Також письменники...

Чотирирічний Борис і на рік молодша Лариса також потрапили майже що за ґрати: у спеціальний дитячий будинок для дітей ворогів народу.

Борис надовго. А от за Ларису розпочалася справжня боротьба: її мати, відома піаністка, таки передчувала щось недобре, вона не поїхала до Харкова разом із родиною, бо мала ще й добрий привід: саме гастролювала Європою. То вона підняла мало не всю тогочасну європейську пресу на відвоювання репресованої донечки. Знайшла хід навіть до дружини впливового тоді Максима Горького.

Кілька місяців нот, протестів, статей, маніфестацій — доки зморене, обгрижене вошами дівчатко таки змогло пригорнутися до матері.

Ну, а тут уже доля дівчинки різко змінилася на кращу — хіба що гнітило сирітство, відсутність будь-яких певніших звісток про долю батька, — адже не хотілося вірити, що вся засуджена до найвищої міри покарання родина за примарну провину перед імперськими можновладцями знайде свою загибель від катівської кулі під Сандармохом...

Потім була війна, мати із донькою евакуювалася на захід. Ми з Ларисою могли навіть зустрітися — адже були майже поряд у таборах для переміжених осіб у американській окупаційній зоні...

Забігаючи наперед, скажу: ми з Ларисою і надалі підтримували тісні стосунки. Уже в недавні роки вона стала авторкою двох знакових книг — глибоко чуттєвих досліджень про історію родини, власну історію — “Рубали ліс” і “Звірятка у моєму житті”. Маю оби-

дві з розлогими дарчими написами. Ось витяг із одного: “Миколі Петренку, який своєю Казкою, що плівла у небо, дав мені приклад, як можна рятуватися від чорних буднів...”

А тоді ми таки вибралися на каву. І як пам'ятку про нашу передачу молодий археолог і подарувала мені це маленьке горнятко: якщо, Миколо, погодишся із нього випити, то воно твоє!..

От із того часу і стоїть воно в мене на книжковій полиці, в сусідстві з книгами, мудрими та щемливими, — бо саме поміж ліричних томиків відібраних мною для перчитування улюблених авторів. І Ларисині дві книги там. Таке от маленьке горнятко, плескатеньке, з височеньким вушком, вмістом ледь більше як тридцять грам — що із нього могли пити десь більше як дві тисячі років тому, я й понині дивуюся.

Я ж нині маю випити поминальну...

Та згадати ще цього вірша:

“С вешчами!..”

Ларисі Крушельницькій

Ще літ тобі жменька від роду,
На крильцях несуть журавлі... —
А ти уже “ворог народу”.
Вже чуєш: “С вешчами!.. Пошли!..”

“Вешей” в тебе — Господи: стрічка,
Ще лялька, і м'ячик... І все...
Гуде за вікном п'ятирічка,
І голод засіки трясє.

І ти уже — гляньте! — за дротом,
У царстві смердючих параш:
Господь перекошеним ротом
Шепоче гіркий Отченаш.

Ти виживеш — зболено, гірко,
Для світла, любові, життя, —
Маленька із мороку зірка,
Жахної епохи дитя...

13. 11. 17р.

Олег ОЛЕКСІЮК,
голова Херсонського ОО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Минає 40 днів, як відійшов у засвіти наш побратим по перу, відомий український письменник, журналіст, неохитний борець за відродження історичної правди, утвердження української мови в усіх галузях суспільства, голова Великоолександрівського РО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, поет **Анатолій Миколайович АНАСТАСЬЄВ**. Світла пам'ять просвітянину з широкою степовою душею.

Народився Анатолій Миколайович 21 квітня 1940 року у селі Кірове Бериславського району на Херсонщині. По закінченні Борозенської середньої школи у Великоолександрівському районі працював молотобійцем у сільській кузні. Відслуживши в армії, працював обліковцем у радгоспі “Більшовицький наступ”, пізніше — методистом Великоолександрівського районного Будинку культури. Заочно навчався у Київському державному університеті ім. Т. Шевченка на факультеті журналістики та працював літературним працівником, а пізніше і завідувачем відділу Великоолександрівської районної газети. Його газетні публікації завжди були ширими, відвертими та гострими. А з роками набували ще й філософського забарвлення. Він не корився ні владі, ні пихатим чиновникам, ні викликам долі, а тому здобув на Херсонщині славу принципової людини. Він борювався з неробами і шанував людей праці, хліборобів-степовиків. Працюючи кореспондентом обласної газети “Наддніпря-

Степовик з вірою в ідеали національної єдності

ська правда”, своїми публікаціями закликав чиновництво поважати людську працю, шанувати творчих особистостей. Протягом тривалого часу обіймав посаду головного редактора Великоолександрівської районної газети “Голос трудівника”. Сотні написаних статей на шпальтах районки та обласних газет Херсонщини свідчать про неймовірне працелюбство і величезний творчий дар Анатолія Миколайовича.

З роками становлення незалежності України як соборної суверенної держави відбувалося і становлення Анатолія Анастасєва як поета, пропагандиста української ідеї, відродження історичної пам'яті

багатостраждального українського народу, утвердження національної духовності. З 1992 року Анатолій Анастасєв — засновник та постійний голова Великоолександрівського районного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Його численні виступи на обласному радіо, телебаченні, публікації в пресі на підтримку просвітянських акцій сприяли розширенню кола прибічників “Просвіти” на Херсонщині.

1991 року у Сімферопольському видавництві “Таврія” вийшла друком перша поетична збірка Анатолія Анастасєва “Косовиця”. 2007 року у Херсонській філії видавничого центру “Просвіта” побачила світ книга поезій Анатолія Анастасєва “Осінній дисонанс”, а 2008 року відразу дві книжки — “Подорожник” та “Потоки”. Того ж 2008 року у Київському видавництві “Свшан-зілля” побачила світ збірка гумору та сатири “В яблучко”. Збірка нарисів “Борозенське — це з-під лемеша...” вийшла друком у Херсонській філії ВЦ “Просвіта” 2008 року. Ювілейна збірка поезій та пісень “В обіймах степу” була презентована шанувальникам українського слова Херсонською філією ВЦ “Просвіта” 2010 року, а збірка публіцистики “Чаша терпіння” побачила світ у Херсонській філії ВЦ “Просвіта” 2011 року.

Не оминав Анатолій Миколайович і дитячу аудиторію. 2008 року у Херсонській філії видавничого центру “Просвіта” була надрукована збірка віршів для дітей “В ча-

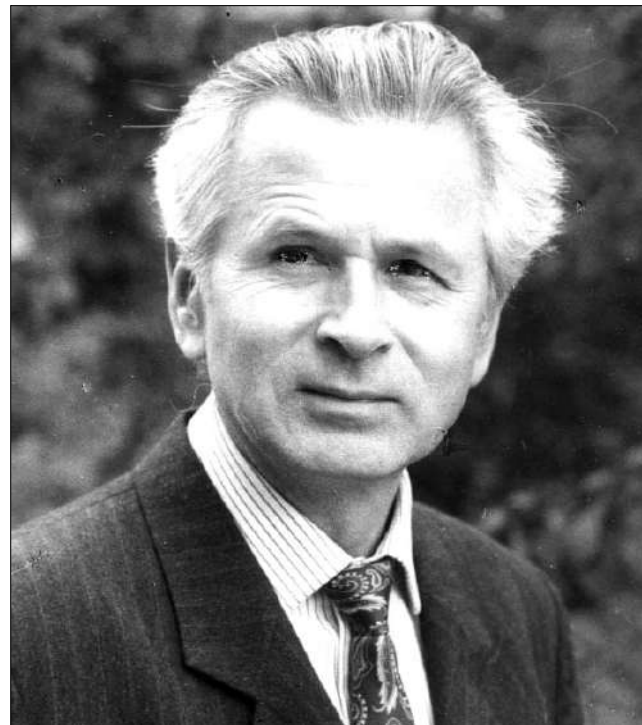
рівному світі дитинства”, а 2009-го збірка пісень Анатолія Анастасєва та Володимира Лепешка “Збудуться мрії твої” була презентована юним шанувальникам української пісні у Херсонській філії видавничого центру “Просвіта” вийшла друком збірка пісень Анатолія Анастасєва “Звідси починається Вітчизна”, а вже 2011-го тут же збірка патріотичних пісень на слова Анатолія Анастасєва “Запалення серця”.

Поет не стояв осторонь і буремних революційних подій. Прикутий хворобою до ліжка, 2014-го він друкує у Херсонській філії видавничого центру “Просвіта” свою збірку “Територія гідності”, в якій кожне слово несе у собі надію і перестороги, біль і сумніви багатостраждальної української нації. Книга набула неабиякого розголосу.

Витруджене змучене серце великого патріота і соборної України, голови Великоолександрівського районного об'єднання ВУТ “Просвіта”, правдивого журналіста, українського поета Анатолія Анастасєва зупинилося 9 жовтня 2017 року. Він пішов у засвіти. Але його слово, його пісня житимуть у наших душах і наснажуватимуть ще не одне покоління патріотів залишатися гідними продовжувачами традицій матірної “Просвіти”. Дай нам Бог сили з добром і любов'ю розбудувати соборну європейську державу Україна, на вітвар незалежності якої покляло свої голови не одне покоління просвітян.

Олесь ЛУПШІЙ: «І віра в те, що серце гріє, і радість, що окрилить нас»

Із поезій останніх років

Якщо цей світ колись загине, —
Вогонь безжальний все поглине, —
Навіщо, яблуне, цвітеш,
Такі рясні плоди даєш?
Мовчиш, не маєш що сказати?..
А що сказати може мати,
Якій народжувати час?
Допоки Всесвіт цей не згас,
Йй набиратись сили треба,
Триматися землі і неба,
Холодну зиму перебути
І знову розквіту сягнути,
Щоб кожна гілочка яскріла
Заманливо, рожево-біло
Та дочекатися плодів
І вже подумати тоді,
Подумати про час трагічний..
Та вірить хтось, що світ цей вічний:
Так нині є, так має бути,
І вірить хтось в своє майбутнє:
Знов надійде година рання,
Настане час для квітання.

Думки хвилюють нас бентежні:
Що означає вічний рух,
Хто ми у Всесвіті безмежнім,
Проста матерія чи дух?

Чи ми Всевишнього творіння,
Чи просто часточки землі,
Придатні тільки для горіння,
Щоб потім зникнути в імлі?

Якщо ми створені Всевишнім,
То не для скромного буття,
Страждань у суєтному дніщі
Гріхопадінь і каяття.

Мабуть, інакша наша доля,
Для того нам і даний дух:
Краса всесвітнього роздолля
І незнищений вічний рух.

Хто не чув про Україну,
Про її синів-героїв
І красу її чарівну,
Чисті води, ясні зорі?
Хто не чув про її пісню,
Що лунає над світами,
Крає серце не одному
Щиросердними словами?
Хто не чув про князя Кия
І братів його хоробрих,
Як вони тут воювали,
Захищаючись від обрив?
Хто не чув про Ярослава —
Будівничого Софії,
Що у Київській державі
Зерна мудрості посіяв?
Хто не чув про запорожців
І про гетьмана Богдана,
Як вони тут здобували
Незалежність довгожданну?
Хто не чув про патріотів
Українського народу,
Що зуміли повернути
Краю рідному свободу?
Хто не чув, нехай почує:
Є Держава Україна,
Є її Небесна сотня
І нові її герої,
Є краса її чарівна,
Чисті води, ясні зорі!..

Вже три роки в Донбасі біда:
Шаленіє московська орда.
Ворог лютий, жорстокий, як звір,
Так колись підкоряв він Сибір.
Задля нищих, імперських ідей

Убиває невинних людей,
Сіє смерть, нищить села, міста, —
Хворобливо-страшна його мста...
Де в житах колосились поля,
Там від болю вже стогне земля
І щодня гинуть в пеклі війни
Молоді України сини...
Україно, не плач, не ридай,
А молодших синів научай,
Щоб відважними в битві були
І змагались, як горді орли.
У жорстокому пеклі війни
Захистять тебе тільки вони.

Святе багаття

*Новокам'янській школі
на Львівщині*

Завжди відкритий, світлий і привітний
Будинок той магичну силу мав,
Як батько лагідний, багатодітний,
Маленьких, нас до себе притягав.

Шляхи із хуторів вели до школи —
Єдиної світлиці у селі.
Туди ми прилітали, наче бджоли,
І гомін наш терпіли вчителі.

Вони були вимогливі і строгі,
Але любили і навчали нас,
Щоб вивести на осяйні дороги,
Усіх підтримували повсякчас.

Йдучи додому поміж хуторами,
Я мріяли за обрії сягав,
Змагався із холодними вітрами
І подумки поезії складав.

Ті палахкі слова не пригадати,
Та збереглись у серці почуття,
І рідну школу, як святе багаття,
Я шануватиму усе життя.

Рава-Руський мотив

Барвисте місто під горою, —
Важкі віки над ним пройшли...
Колись з маленькою сестрою
Ми порятунок тут знайшли.

Будинок світлий край дороги
Нас прихистив і заховав.
Про ту душевність і підмогу
Ніколи я не забував.

Довіку буду пам'ятати
Дитячі ігри у дворах
І теплі хвилі річки Рати,
Йй перед облавниками — страх.

І наші схованки в яругах,
Велику школу-інтернат,
Де мав я відданого друга,
Що був мені, як рідний брат,

І темну гору Вовковицю,
Що височіла вдалині...
О, Рава-Руська яснолиця,
Постійно ти живеш в мені.

Поклик

Немає гіршого від того,
Як жити у самотині,
Де опиняєшся на дні
Серед потворного і злого.

Думки невтішні і сумні,
Без ідеалу дорогого,
Без найдорожчого, святого,
Що кличе у прийдешні дні.

Втікай від затхлого затишшя,
Де все нагадує колишне,
І думай про майбутній час,

Там вірні друзі, нові мрії
І віра в те, що серце гріє,
І радість, що окрилить нас.

Знову я у Голосієві:
Сад у позолоті,
Яблуні стоять замріяні,
Схилені на плоті.

Люди щедро пригостилися,
Дякували гречно,
Тільки двійко залишилося
На самім вершечку.

Листя — пробіски розсіяні,
Рідні силуєти.
Хтось читає в Голосієві
Рильського сонети.

Як чарівно восени
У гаях над плесами:
Кольорами ясени
Діляться з березами.

Навіть берести руді
Обнялися з вільхами,
Тільки сосни молоді
Хочуть бути вільними.

Ліс над озером стає
Дивною оазою,
Кожен золото своє
Світові показує.

Над верхів'ям яворів —
Ціле море просині.
Скільки ніжних кольорів
В київській осені!

Ронделі

Що керує тобою, людино,
Додає тобі сил для життя,
Щоб так вірити у майбуття,
Заглядати в космічні глибини
І ще так працювати невпинно
І робити нові відкриття?
Що керує тобою, людино,
Додає тобі сил для життя?
Ти здолала найвищу вершину,
Хоч дорога була там крута,
І в душі бережеш почуття
Найсердечніше — до Батьківщини.
Що керує тобою, людино?

Минула ніч, про неї всі забули,
Бо кожен думає про новий день,
Він вже на обрії із сонцем йде,
Всі, хто прокинувся, його відчули.
Ніхто не думає вже про минуле,
Бо й сонце піднялося вже ген-ген.
Минула ніч, про неї всі забули,
Бо кожен думає про новий день.
У клопотах години промайнули,
А день усіма барвами цвіте,
В роботі кожен десь свій скарб знайде,
Радіють люди, що за день здобули.
Минула ніч, про неї всі забули.

Росли тополі тонкостволі
Над люстрами дніпровських плес,
Тяглися віттям до небес.
Було їм легко на роздоллі,
Бо почувались в дружнім колі,
Немов на зібранні принцес.
Росли тополі тонкостволі
Над люстрами дніпровських плес.
Але підкралась дні неволі
І вже не сталося чудес:
Упали всі від гострих лез,
І стало порожньо у полі.
Росли тополі тонкостволі.

Від матері почуте слово
В дитячій серці проросло,
Набралось сили, розцвіло,
Так збагатилась рідна мова.
А мова — то першооснова,
То істинне твоє єство.
Від матері почуте слово
В дитячій серці проросло.
А мова, як свята діброва,
Де б'є дзвонкове джерело,
У ньому сила і тепло.
І, як дитя, приймає знову
Від матері почуте слово.

Як хочеться, щоб внук наш полюбив
Все дороге, що ми колись любили,
Чого любити і синів навчили,
Щоб він з любов'ю довгий вік прожив.
Любов'ю Бог людей нагородив,
Щоб на Землі добро й красу творили.
Як хочеться, щоб внук наш полюбив
Все дороге, що ми колись любили,
І тим себе духовно збагатив.
Карпатські гори і дніпровські схили,
Волинь, всю Україну — край наш милий,
Блакитні небес і золотавість нив —
Як хочеться, щоб внук наш полюбив.

В саду буяє кущ калини,
Аж гнеться від квітастих віт,
На неї задивився світ,
Блакитні космосу глибини:
Що виросте з її зернини,
Чи буде щедрим її плід...
В саду буяє кущ калини,
Аж гнеться від квітастих віт.
Чекає гарної години,
Як вже, мабуть, мільйони літ,
Птахів осінній переліт,
Але найперше для людини
В саду буяє кущ калини.

Усі ми родом із села українського, або Про презентацію на Буковині видань професора Миколи Тимошика та його рецепти для «Просвіти»

Письменник, журналіст, професор, директор науково-видавничого центру “Наша культура і наука”, відомий публіцист Микола Тимошик обрав дорогу Сковороди. Проте якщо Григорій Савович, мандруючи українськими шляхами, передавав людям живе вчення про душу, то Микола Степанович — про любов до України. На вулиці чи в транспорті, на різних зібраннях удома і за кордоном, форумах або ж презентаціях. Останні — з приводу свого ексклюзивного та повчального двотомника, пан Тимошик мав, за його словами, вже сім чи вісім у різних куточках України.

Світлана МАСЛОВСЬКА, заступник голови Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Буковина — край, який не оминеш, презентуючи нове видання. Адже край Дністра, Черемоша й Прута йому давно рідний: автор свого часу працював кореспондентом газети “Радянська Буковина” та головним редактором “Молодого буковинця”. Дружина Тимошика — корінна буковинка. Тож є про що поговорити. Письменник ставить перед собою не легке завдання: об’їхати всю Україну.

Про це він говорив на зустрічах у Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, обласній універсальній, науковій бібліотеці ім. М. Івасюка, в од-

ному з райцентрів — Сторожинці й у Народному Домі — з просвітянами краю.

Із перших хвилин спілкування наш гість стверджував, що таким українське село в нашій літературі ще не поставало. Бо насправді й ЗМІ, й письменницьку еліту біль-

ше цікавлять історії великих, а не люди села. Закликав інтелігенцію, журналістів писати про життя тих, кого, на жаль, зараз також потрібно рятувати. Нове видання — це архівні дослідження із захопливими сюжетами та легким стилем викладання, в основі яких події та люди, які їх творили у його рідному селі Данина, що на Ніжинщині. Досліджуючи життя людей “знизу” — від козацької доби і аж донині, автор доводить, що зіпсували село 20-ті роки ХХ століття. Це коли до коліски України з її лагідною мовою, колоритом звичаїв і традицій, винятковою взаємоповагою заліза жорстока й огидна капцасько-радянська істота зі своїми брудними лайками, прізвиськами, неробством і

зухвалістю, своїм брудним чоботом топче її й нині. Постійні припинення породили в українців комплекс меншовартості, який і досі виїдає нас ізсередини. Письменник радить позбуватися його, інакше не матимемо авторитету у світі, та й самі не вилізем з власного багна. Не обійшов Тимошик і тривожні тенденції — антиукраїнськість і консерватизм чималої частини сільської інтелігенції, яка, працюючи агітаторами на виборах чи у дільничних комісіях, приводить до влади недолугих, непатріотичних, корумпованих і нерозумних людей.

Отже, працювати є над чим, і Тимошик ділиться рецептами активізації роботи “Просвіти”. Він пропонує не мовчати, а всіляко заявляти про “Просвіту”, її мету і завдання, не дозволяти “гвалтувати” рідні населені пункти чужинськими назвами, натомість повертати ім наші, українські, варто опротестовувати “істерії” навколо мовного питання закону “Про освіту”.

Ще один важливий чинник у роботі “Просвіти” — обирати, з ким працювати. У владних структурах є розумні люди, треба їх побачити і творити з них просвітян. Сучасна молодь повинна долучатися до “Просвіти”, бо саме мудрі та вмотивовані мають стати стратегією “Просвіти”.

Письменник є головою фундації ім. Митрополита Іларіона (І. Огієнка), тож зацікавив аудиторію особливостями праці цього державотворця, книги якого зараз перевидані. 25 томів уже побачили світ. Митрополит був усесвітньо відомим вченим початку ХХ століття, але його праці набувають дедалі більшої престижності, бо продукують всебічну україноцентричність.

За ширість, відвертість і неабиякий просвітницький урок дякували письменнику голова Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта” О. Савчук, відповідальний секретар М. Пелех та всі, хто має національну гідність і нікому й ніколи не дозволить її розтоптати.

Духовний хліб «Писанки» на вишитому гуцульському рушнику

Василь НАГРНЯК, головний редактор альманаху “Писанка”, заслужений журналіст України, член НСПУ

Під завісу ХХ століття вдалося видати 18 чисел “Писанки”. Останнє на той час число вийшло друком у серпні 1997 року. То був спільний випуск редакції журналу “Писанка” Верховинської “Просвіти” і Косівського коледжу прикладного та декоративного мистецтва імені Василя Касіяна. Зроблено першу спробу об’єднати всю Гуцульщину в єдиному мистецькому часописі та спільним творчим пером розповідати світові про чарівний і неповторний Гуцульський край, пропагувати його автентичне мистецтво, унікальну культуру й літературу.

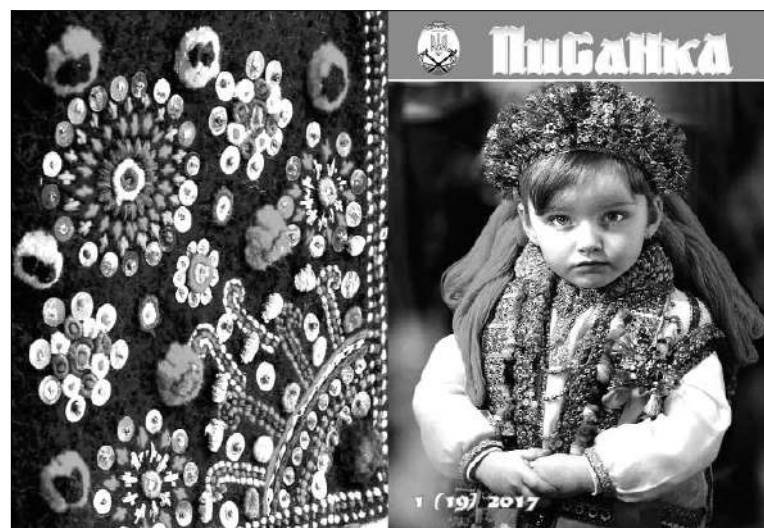
“Писанку” читали не тільки в Україні, а й за кордоном, в українській діаспорі. Засновником журналу, а тепер — літературно-мистецького альманаху “Писанка” — виступило Верховинське районне Товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Нещодавно на засіданні Асоціації органів місцевого самоврядування регіону Гуцульщини голова Верховинської районної ради Іван Шкіндюк висунув ідею спільного видавництва “Писанки” за участю районних рад Гуцульського регіону Івано-Франківської, Чернівецької та Закарпатської областей, які входять до Асоціації. Отже, до видавничої справи Шевченкової “Просвіти” долучилася Асоціація органів місцевого самоврядування регіону Гуцульщини, письменницька організація краю та Всеукраїнське Товариство “Гуцульщина” — даємо старт спільній видавничій справі на всегуцульських та всеукраїнських теренах. У редакційній колегії альманаху — поважні люди: народний депутат України, голова Комітету Верховної Ради з питань культури і духовності Мико-

Ще пахне поліграфічною фарбою, але ми вже тримаємо у руках і гортаємо сторінки першого числа літературно-мистецького альманаху “Писанка”. Творчий попередник альманаху — Всеукраїнський культурно-мистецький етнографічний журнал “Писанка” — перше на Гуцульщині журнальне видання, яке виходило у Верховині з 1992 до 1997 року. Сказано вагомим словом на терені національно-культурного відродження українського народу, становлення і розбудови вільної Української держави на світанку незалежності України.

ла Княжицький, голова Верховинської районної ради Іван Шкіндюк та всі голови районних рад регіону Гуцульщини, представники творчої еліти. Відкрито представництва альманаху в кожному районі Гуцульського регіону Прикарпаття, Буковини та Закарпаття. Представництва очолюють професійні журналісти, які спільно з Асоціацією органів місцевого самоврядування регіону Гуцульщини формують творче обличчя альманаху.

Перегорнемо сторінки журналу, який щойно вийшов друком у видавництві ТОВ “Друк АРТ”, м. Чернівці. Зі світлин на обкладинці вдивляється у майбутнє України і передає читачеві незвідану диво-красу веселкової Гуцульщини дівчинка-писаночка, якій автор, відомий на весь світ фотомитець Василь Пилип’юк, дав наймення “Гуцульська княгиня”. Радо вітають і благословляють “Писанку” на багатолітній творчий шлях голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський, голова Івано-Франківської обласної організації НСПУ Євген Баран, голова Верховинської районної ради Іван Шкіндюк.

Слово про Шевченкове слово та високу поезію української душі виголошують лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка гуцули Іван Малкович та Василь Герасим’юк. Мовою незабутніх предків говорять криворівнянські гуцули Василь Зеленчук та Іван Сліпенчук, Люба-Параскевія Стринадюк із Замагори, які представляють Верховинщину, а також Василь Шкурган із Косова.

Проза, поезія, публіцистика талановитих майстрів слова яскраво вплітається у літературну палітру різножанрових творів про історичні події на Майдані, боротьбу відважних хлопців-повстанців за вільну Матір-Україну, про рідні Карпати-верховини і славне Прикарпаття, про рапсодію душі заоханих визнаних на столичному Олімпі наших літераторів: лауреата Шевченківської премії Михайла Андрусика, письменників Василя Портяка, Євгена Барана, Ярослава Ткачівського, Ореста Князького, Анни Космач, Василя Бабія та Марії Вайно.

Науковці, дослідники Гуцульщини Іван та Ярослав Зеленчуки, краєзнавці Роман Ванівський, Іван Зеленчук та Роман Клим представляють читачам духовні святині та старожитності Гуцульщини.

Рубрики “Автентичні фести-

валі”, “Літературні фестивалі”, “Кіномистецькі фестивалі” поведуть вас у мистецький світ десятого ювілейного Всеукраїнського відкритого фольклорного фестивалю “Писанка—2017” у Коломиї, другого Верховинського районного фестивалю духовної пісні “Співаймо Господу, співаймо”, Фестивалю-конкурсу гуцульської співанки імені Марії Кречунек (Чукутихи), п’ятого ювілейного літературного фестивалю “Письменницька ватра над Черемошем” та Кіномистецького фестивалю “Тіні забутих предків”, які відбулися у столиці Гуцульщини — Верховині.

“Полонинська ватра” повертає вас до традиційного 52-го районного фестивалю проводів на полонину, який щорічно відбувається у серці Буковини — Путилі. Рахівщина затрембітала на ХХІІІ Міжнародному гуцульському

фестивалі встановленням нового національного рекорду: “Найбільша кількість трембіт на одній локації” — 56. У цьому ж закарпатському місті Рахові проводиться щороку видовищне свято-фестиваль “Гуцульська бринза”.

Під рубрикою “Презентації” редакція альманаху представила читачам 103-ттю унікальну художньо-публіцистичну фотокнигу лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслуженого діяча мистецтв України Василя Пилип’юка. Опубліковано 16 кольорових фотопортретів визначних діячів культури, науки, політики України та світу з новелами автора.

Презентовано також Тлумачний словник гуцульських говірок укладача Петра Гауки з Косова, який вийшов у видавництві “Писаний камінь”, і книгу автора родом із Карпат Романа Киселока під назвою “Звізди”, до якої увійшли новели та народні приповідки, примівки, прокльони, зібрані впродовж півстоліття на царині всієї Гуцульщини.

Чимало цікавого ви довідаєтесь про Гуцульщину зі вміщених у альманасі матеріалів під рубриками “Літературні медитації”, “Світлочи”, “Музеї”, “Три дні ні їж, а весело дивиси”, “Палітра подій”. А всього у часописі налічується 17 літературних та мистецьких рубрик. Обсяг альманаху — 200 сторінок, 40 із яких — повноколірні.

— Літературно-мистецький альманах “Писанка” покликаний нести світло незабутніх предків, творчість наших земляків, культурно-мистецьку автентичку Гуцульщини до читачів, до українського суспільства, допомагати зводити величний духовний храм, який зветься Україною, — переконаний голова Верховинської районної ради, голова Асоціації органів місцевого самоврядування регіону Гуцульщини Іван Шкіндюк.

“Вирок українському режисерові Олегу Сенцову звучить один в один як вирок Михайлю Семенку”.

«Будинок «Слово»»

Олеся ТОМЕНКО,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

Для більшості з нас письменники, художники, режисери Розстріляного Відродження постають як окремі особистості, які творили самі по собі, принаймні шкільна програма саме так формує бачення цього періоду розквіту української літератури і мистецтва. Ще навчаючись в університеті, на філологічному факультеті, Тарас Томенко зацікавився цим періодом української історії. І коли дізнався, що всі ці геніальні митці і творці жили під одним дахом і шодень спілкувалися, а потім практично всіх репресували — у нього волосся стало дибки. Згодом він зрозумів, кого бачив хлопчиком, живучи в письменницькому будинку в Києві, що то за люди в штатському час від часу виходили з комірки на першому поверсі, кутаючись у плаші (всі ці роки система стеження і доносів працювала так само, як і в 30-ті).

Але фільм вражає іншим. Він не залишає тебе і після перегляду ще кілька днів.

У кінотеатрі “Жовтень” відбулася київська прем’єра документального фільму Тараса Томенка “Будинок “Слово”. Два зали кінотеатру ледве вмістили всіх, хто прийшов на українське кіно.

Він побудований на хронікальних тогочасних кадрах. Тарасові довелося передивитися десяток кілометрів кінохронік того часу, аби відшукати матеріали для фільму. Перечитати сотні архівних листів разом зі сценаристом Любов’ю Якимчук, перегорнути сотні справ, наклепів і доносів НКВД. Деякі з матеріалів розсекречені нещодавно. Більшість документів знищений режим. Фотографій М. Хвильового залишилося лише 5.

Проте майстерність режисера полягає в тому, що фільм не сприймається як документальний. Завдяки творчому задуму, талановитому озвученню акторів Ганни Левченко, Бориса Георгієвського та композитору Аллі Загайкевич складається враження, що ти дивишся ігрове кіно, де всі знані митці, наче живі, говорять із тобою з екрана, зокрема й мовою своїх творів, а

Режисер фільму Тарас Томенко (у центрі)

також живими голосами, які збереглися в фондах радіо. Розкриваються характери мешканців будинку, їхні родинні стосунки, пристрасті, манера вдягатися, творити, їхні достоїнства та вади. Бо перед нами — живі люди. Ті люди, які були на вістрі новітніх художніх віянь, вони були в авангарді українського мистецтва, переламали хід культурного розвитку, були кожен по-своєму новаторами в тій царині, де творили: Лесь Курбас, Микола Куліш, Анатоль Петрицький, Іван Падалка, Валер’ян Підмогильний, Михайль Семенко, Павло Тичина, Володимир Сосюра, Григорій Епік, Майк Йогансен, Микола Трубілаїні, Юрій Яновський, Іван Багряний, Остап Вишня, Наталія Забіла, Василь Седляр, Вадим Меллер... А вже недарма до тодішньої столиці України — Харкова, з’їхалися на конференцію пролетарських письменників Бертольд Брехт, Теодор Драйзер, Анрі Барбюс. Всі вони побували у будинку “Слово”.

Така концентрація талантів на метр квадратний сприяла творчому процесу. Проте згодом цей будинок-рай, у якому була і їдальня, і солярій, перетворився на будинок-пекло. Моторошно стає, коли бачиш чорні воронки, які щочоді підїжджають до будинку і забирають митців, які вже мали наготові валізи з ре-

чами, спали одягненими, прислухалися до кожного шурхоту на сходах. Квартири, квартири, квартири — їх 66 у будинку. І в кожному намагалася заглянути камера режисера, щоб вихопити момент, істину, відкрити частинку тогочасного життя українського цвіту.

Нашадок одного з мешканців, Ігоря Муратова, вже сивий чоловік, який був на київській прем’єрі разом із онукою, вражено зізнався, наскільки точно відтворена атмосфера, навіть голоси і манера спілкування митців повернули його в дитинство, до тих коридорів і помешкань, де вирувало тогочасне мистецьке життя.

Хоча, зізнається Тарас Томенко, більшість із сучасних мешканців навіть не уявляє, в чий квартирах вони живуть і яка історія тут відбувалася. Так стиралася історична пам’ять, яку стрічка Тараса Томенка не просто відновлює, оживляє, персоналізує та візуалізує, а й дає можливість досягнути уроки минулого, щоб не повторилися вони в майбутньому. А вже вирок українському режисерові Олегу Сенцову звучить один в один як вирок Михайлю Семенку.

Напевне, якби знамените гасло Миколи Хвильового “Геть від Москви” спрацювало ще у 30-х роках, сьогодні ми б мали іншу історію та іншу Україну.

Колишні мешканці будинку “Слово” Олександр Муратов з онукою Оксаною

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2018

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 76

на 1 місяць	14 грн 56 коп.	на півроку	80 грн 90 коп.
на 3 місяці	42 грн 25 коп.	на рік	159 грн 20 коп.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,

м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,

вул. Сім’ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у листопаді — 15 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

